БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 288 (10655) | 1964 оной декабриин 4, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Гүрэнэй түсэб—хуули!

МЯХА ТУШААЛГАДА—МАША АНХАРАЛ

Гүрэндэ мяха худалдаха жэлэй түсэб дүүргэлгээр хэн түрүүлжэ, хэн гээгдэжэ ябанаб

1964 оной декабриин 1-нэй мэдээн

Управленинүүд, аймагууд	Түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр)
Баунтын	95
Түнхэнэй	79
Зэдын	79
Кабанскын	77
Хориин	72
Мухар-Шэбэрэй	70
Улаан-Үдын	69
Хяагтын	67
Баргажанай	66
«Скотооткорм» трестын совхозууд	69

1964 оной дүүрэтэр орой һара хүрэхэгүй саг үлэбэ. Республикамнай гүрэндэ үндэгэ тушааха түсэбөө үни дүүргээд, энэ һарын тэн багаар һү худалдаха түсэбөө бэелүүлхэ аргатай. Зүгөөр гүрэндэ мяха худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ ехэхэн гээгдэлдэ ороод байна. Декабриин 1-нэй мэдээгээр республикамнай гүрэндэ мяха тушааха, худалдаха энэ жэлэйнгээ түсэб арайхан гэжэ 73 процент дүүргэнхэй. Тэрэ тоодо: колхоз болон совхозууд—74 процент, «Скотооткорм» трестын совхозууд—69 процент, арад зоной хубиин ажахыһаа—45 процент, гүрэнэй бусад ажахынууд—92 процент болгоо.

Эндэ толилогдоһон мэдээн дээрэһээ харахада, гүрэндэ мяха тушаалгаар Яруунын, Хяагтын, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд республикаяа гэдэргэ татажа байнхай. Эдэ болон бусад управленинүүдтэ мал шахан таргалуулха хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ. Энэ жэлдэ колхоз, совхозууд малай тэжээлээр элбэг байбашье, тэрэнээ хүсэд хэрэглэжэ шаданагүй.

Яруунын совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд буруу, хашарагуудаа һайн тэжээлдэ табижа, үбэлэйшье хүйтэндэ шэгнүүрыень сүүдхэдэә 900—1100 граммаар нэмээжэ байнхай. Теэд энэ һайн дүй дүршэл тус управлениин ажахынуудта үшөөл хэрэглэгдэжэ захалаагүй байһаар. Малаа шахан таргалуулхын тула заабол бултыень нэгэ газарта суглуулжа, ехэ байра түхеэрхэ, тэндэхи хүдэлмэри оньһожоруулхыень хүлеэгээд лэ байнхай. Теэд үдэр саг үнгэржэл байна. Ажахы бүхэн шахан таргалуулагдажа, энэ һарада гү, али январьда гүрэндэ тушаагдаха малые онсо харууһалгада түргөөр табижа, малшанаар дүй дүршэл ехэтэй хүнүүдые томилхо ушартай.

Зарим газарта шахан таргалуулагдажа байһан малые тэжээлээр бараг хангабашье, тэндэ элдэб бодосуудые, минеральна зүйл, карбамид, биостимуляторнуудые үгэдэггүй. Энээн дээрэһээ боложо, мал түргэнөөр таргалаад үгэнэгүй бшуу. Иимэ ушар «Улаан-Оронго» колхоздо, Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо болон бусад газарта үзэгдэнэ.

Олохон ажахынуудта гүрэндэ тушаагдаха гахайнуудые шахан таргалуулга баһал хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Улаан-Үдын, Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд энэ жэлдэ гахай олоор шахаха аргатай байбашье, нёдондонойхиһоо үсөөнии тушаагаад байха юм.

Саашадаа малаа олошоруулжа, мяха ехээр абадаг болохын тула малай үбэлжэлгые һайнаар эмхидхэхэ, нэгэшье толгой мал үхэл гарзада оруулхагүй, эхэ малай һубайралгатай эрид тэмсэхэ гээшэ бүхы малшадай, мэргэжэлтэдэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй арюун уялга мүн.

ҮТЭГЖҮҮЛГЭ—УРГАСЫН ХАНИ

Баян ургаса урматай, бэрхэ хүн алдартай гэжэ арад зомнай дэмы хэлсэдэггүй байха. Теэд баян ургаса гэшэмнай бэлэхэнээр, зоборигүйхэнөөр абтадаггүй гэжэ баһал мэдээжэ. Энээн тухаа нэгэ иимэ баримта дурдаябди. Һаяшаг болотор Мухар-Шэбэрэй «Забайкалец» колхоз бусад ажахынуудай дунда ахирхан, олзо доходоор өөдэгүйхэн байһан. Хайшан гээд тээгдэлһээ гарахаб, ямар онол арга хэрэглэлтэйб гэжэ байгаад артелиин гэшүүд яһаланшье һанаата болоһон, суглаа хураал дээгүүрээшье хэлсэһэн юм.

Газараа ухаансар бодомжотойгоор ашаглаха, тиихэдээ тэрэнээ жэлһээ жэлдэ мини лэ дабтаад байха бэшэ, харин эзэн ёһоор шанаржуулха, улам үрэжэлтэй болгохо гэжэ шиидээ бэлэй. Энэ шиидхэбэри соонь нютагай үтэгжүүлгэнүүд, тэдэниие зүбөөр хэрэглэхэ асуудал бага бэшэ һуури эзэлээ һэн. Тиигэжэ һүүлшын зургаан жэлэй турша соо дунда зэргээр 15—20 мянган тонно наг шэбхэ полинуудтаа гаргадаг болоһон. Хэдыхэн жэлэй урда тээ гектарай дунда зэргээр 5,5—6 центнер ороохо таряа хуряадаг һаа, энэ жэлдэ бүхы талмай дээрэһээ гектар бүриин 12 шахуу центнер ургаса хуряагаа бшуу.

Иигэжэ гарзада уналгын «үүдэн» хаагдажа, колхоз энэ жэлдэ ороһото ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлээ, 50 мянга шахуу түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Нэгэн гээ һаа, хартаабхыншье ургаса хараад үзэебди. Гектар бүридэ 25—30 тонно наг шэбхэ, 5 центнер калийна дабһа, суперфосфат оруулһанайнгаа ашаар эндэхид урда урдынхиһаа хоёр дахин ехэ ургаса гэхэ гү, али гектарай зуугаад центнер хартаабха хуряажа шадаа.

Нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй амта танниһан «Забайкалец» колхозойхид мүнөө үргэн ехэ доботологодо оронхой. Ерэхэ жэлэй ургасада 25 мянган тонноһоо бага бэшэ наг шэбхэ полинууд дээрээ гаргаха гэжэ түсэблөөд, мүнөө үдэр бүри тусхай оньһожоруулагдаһан звенонуудаараа 500 тонно шэбхэ шэрэжэ байдаг. «Газараа һайнаар үтэгжүүлбэл, гайтай ехэ ургаса абтахал» гэжэ тус колхозой таряашад, механизаторнууд лаблан мэдүүлдэг болонхой.

1965 ондо ороһото ургамалнуудай, огородой эдеэнэй тогтууритай һайн ургаса абахын тула республикымнай яһала олон ажахынууд, тэрэ тоодо Хяагтын, Кабанскын гэхэ мэтэ совхозууд, горитой хүдэлмэри хэжэ байнхай.

Нютагай үтэгжүүлгэ — ургасын хани мүн. Ушар иимэһээ партиин обком, республикын Министрнүүдэй Совет энэ асуудалаар тусхай тогтоол абажа, дутуу дундануудые элирүүлһэн, саашанхи зорилгонуудые хараалһан байна. Нютагай, мүн минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хүсэдөөр тоодоггүй Хориин, Яруунын, Баргажанай үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд тус тогтоол соо шангаар шүүмжэлэгдэһэн.

Тэрэ гэһээр һара үлүүтэй саг үнгэрбэ. Гэбэшье эдэ ажахынуудта эрид хубилалта мүнөө хүрэтэр болоогүй гэжэ сэхэ руунь хэлэлтэй. Жэшээлхэдэ, Үдын совхоз таряалан дээрэ нютагай үтэгжүүлгэ гаргаха оньһожоруулагдамал тусхай отряд байгуулһан байгаа. Теэд тэрэнь үнишье хүдэлөөгүй, бульдозерынь эбдэржэ, бүхы хүдэлмэринь зогсоогдоһон юм. Иимэрхүү байдал ондооншье совхозуудта үзэгдэнэ.

Үбэлэй саг гэшэмнай нютагай үтэгжүүлгэ таряалан, сабшалан дээрэ гаргаха эгээл таарамжатай үе гэжэ тоологдодог. Тиимэһээ республикын ажахынууд 1.900 мянга гаран тонно наг шэбхэ, 4,2 мянган тонно үнэһэ, 2,2 мянган тонно шубуунай аргал суглуулха, бэлэдхэхэ даабаритай. Энэмнай багахан, зүндөө бүтэшэхэ хэрэг бэшэ. Хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ тон шухала арга ноосэ гэжэ энэ асуудалые хараха, нютагай үтэгжүүлгэнүүдтэ хойрог, будүүлиг янзаар хандадаг байһан ябадалаа эрьелтэгүйгөөр орхихо ушартайбди. Хэн нэгэн — ажахын хүтэлбэрилэгшэ гү, али жиирэй таряашанай — үтэгжүүлгэнүүдые тоохогүй, тэдээндэ хайша хэрэгээр хандаха янза гаргаха болоо һаань, шанга харюусалгада хабаадуулха хэрэгтэй. Ёһотой эрилтэ табингүй, хожомынь хүсэлдүүлнэ бэзэбди гэһэншүүгээр ташаагаа тулаад, һанаа амархан һуубалнай, юун бүтэбэ гээшэб?! Иигэхэ болоо һаа, һмагтал ажахыгаа, өөһэдыгөө гарза хохидолдо оруулха болоно бшуубди. Энэ ушарые марталтай бэшэ.

Мүнөө үедэ юу хэхэ шухалаб? Ажахы бүхэндэ саг үргэлжэ хүдэлдэг оньһожоруулагдаһан звено, отрядууд эмхидхэгдэхэ, тэдээндэ наг шэбхэ суглуулха, шэрэхэ даабари, график үгтэхэ жэшээтэй. Иимэ звено, отрядууд мүнөө нютаг нютагуудта яһаланшье байгуулагданхай гээшэ. Зүгөөр эдэнэй ажал хүдэлмэриие һуларшагүй хиналтада абаха, шударгы бэрхэ механизаторнуудые энэ хүдэлмэридэ табиха гээшэ шухала болоод байна. Ушарынь гэхэдэ, зарим нютагуудтахи звено, отрядууд дүүрэн хүсэн соогоо хүдэлдэггүй, графигаа таһалдуулдаг байха юм. Гадна наг шэбхэ хадагалха юрын байра байдал, минеральна үтэгжүүлгэ болон ядохимикадуудай складуудые колхоз, совхоз бүхэндэ бариха гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай.

Түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, үнэһэн, шубуунай аргал ургасые нилээд дээшэлүүлхэ яшагүй хани нүхэсэлынь болоно. Тиимэһээ эдэ үтэгжүүлгэнүүдые суглуулха, зүбөөр, нарин нягтаар хадагалха хүдэлмэридэ хүдөөгэй ажалшадые, нэн түрүүн комсомолшууд, залуушуулые, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые шадаал һаа олоор элсүүлхэ ёһотойбди. Һургуули бүхэн, класс бүхэн үнэһэ, шубуунай аргал суглуулха талаар мүрысэжэ байгаад хүдэлэг лэ.

Нютагай үтэгжүүлгэ суглуулха, таряалан, сабшалан дээрэ шэрэхэ хүдэлмэри ажахын-политическа удха шанартай хэрэг болоно. Тиимэ һэн тула, энэ асуудалда партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомолой организацинууд хамааралсангүй байха эрхэгүй ха юм. Энэ хүдэлмэриие тодорхойгоор, үгтэһэн даалгабаринуудые дүүргэмэр лэ ябуулха хэрэгтэй.

Ерэхэ жэлдэ хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса абахын түлөө мүнөөнһөө оншотой һайнаар тэмсэел, нүхэд таряашад!

КПСС-эй, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд ЧССР-эй партийно-гүрэнэй делегацитай хэлсээ хэжэ байна

Чехословакиин Социалис Республикын партийно-гүрэнэй делегациин, Советскэ Союзай Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо Кремль соо хэлсээн боложо үргэлжэлһөөр.

Эдэ хэлсээнүүдтэ Совет талаһаа: КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. И. Микоян, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. В. Андропов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Лесечко, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, СССР-һээ ЧССР-тэ байдаг элшэн сайд М. В. Зимянин гэгшэд хабаадаа.

Тус хэлсээнүүдтэ ЧССР-эй зүгһөө КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент А. Новотный, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшэ И. Ленард, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо О. Шимуник, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, ЧССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин Түрүүлэгшэ О. Черник, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Словакиин КП-гэй ЦК-гай секретарь М. Сабольчик, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр В. Давид, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд О. Павловский гэгшэд хабаадаба.

Аха дүүгэй хани барисаанай, үнэн сэдьхэлэй, нэгэн һаналай оршон байдалда үнгэрһэн хэлсээнүүдэй үедэ Советскэ Союзай болон Чехословакиин Социалис Республикын хоорондохи харилсаа холбоое саашадань бэхижүүлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

УРМАТАЙ ДАА, ЛУГОВОДУУД

Нийтын адууһа малые үбһэ тэжээлээр хангаха хэрэгтэ луговодуудай үүргэ угаа ехэ. Үбэлдөө сабшалан дээрээ тошо халяажа, хабартаа, зундаа тэрэнээ оролдосотойгоор уһалжа, сабшалангай гектар бүриһөө 20—30 центнер үбһэ ургуулдаг луговодууд олон.

Һаяхан республикын 70 гаран эрхим луговодуудта «РСФСР-эй хүдөө ажахын социалис мүрысөөнэй отличник» гэһэн значок, КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй грамота, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа. Иимэ магтаал хайрада хүртэгшэдэй дунда Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой луговод Самбу Цыдыпов, Зэдын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой—Апрель Хинданов, Яруунын «Дружба» колхозой—Даша Цыбенов, Хяагтын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой—Нагмит Цыренов, Улаан-Үдын управлениин «Улаан Оронго» колхозой — Лодой Кишиктуев, Саянанай совхозой—Сырен Гомбоев болон бусад бии. Шагнал хайрада хүртэгшэд бүри һайнаар хүдэлхөөр урмашанхай.

В. ШНАЙДЕР.

ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ 1000 ЛИТР ҺҮ!

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭЛ ТОРИИНХИД

Үбэлжэлгын үедэ—мянган литр... Иимэ уряатайгаар Сэлэнгын совхозой һаалишад хандаһан байна. Һайшаалтай үүсхэл хадаа дали жэгүүртэй байдаг, хаа хаанагүй түргэнөөр дэгдэн гаража, хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэл эзэлдэг.

Иимэ һонин үүсхэлэй дэлгэрээд байхада Ториин совхозой һаалишад яагаад хажуу таладань үлэхэ һэм даа. Ажал хүдэлмэреэрээ саг үргэлжэ суурхажа, түрүү зэргэдэ алхалдаг, шадал хүсэндөө найдадаг зонууд эндэ олон лэ байха. Тиимэл хадаа эдэнэр сэлэнгынхидэй уряае управлени соогоо түрүүлэн халуунаар һайшаан дэмжэжэ, үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө мянган литрһээ доошо бэшэ һү һааха зорилго мүн лэ урдаа табиба ха юм. Тиигээдшье ториинхид өөһэдынгөө арга боломжодо лаб найдана.

Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын түрүүшын жэл болохо 1964 он дүүрэхэ дүтэлбэ. Жэлэй арбан нэгэдэхи һара барагдаба. Энэ үе соо Ториин совхозой эбтэй эетэй ажалшан уладай хамтын хүсэл оролдолгоор хэһэн бүтэһэн ажал хүдэлмэринь ехэ байна. Энээн тухай тоо, баримтануудые дурдан харуулая.

Нёдондо бүхэли жэл соо Ториин совхозой һаалишад 28.000 центнер һү һаажа гараһан байгаа. Харин энэ хэмжээнэй һү мүнөө арба һарын туршада һаажархиба. Тодорхойлон харуулбал, һү һаалган тэрэ үедэ нёдондонойхиһоо 47 процентээр дээшэлээд байгаа бшуу.

Иимэ эрхим амжалта өөрөө зүндөө түйлагдаа бэшэ ха юм даа. Тэндэхи бүхы һаалишад, малшадай, мэргэжэлтэдэй, совхозой дирекциин болон илангаяа партийна эхин организацинуудай, оролдосотой хүдэлмэриин аша үрөөр амжагдана бшуу. Совхозой партком өөһэдынгөө ажахы доторхи али бүхы арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр ашаглахын түлөө эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа байдаг. Совхозой партком хадаа дирекцитэй хамта түрүү һаалишадай дүй дүршэлдэ, фермэ, гүүртэнүүдэй партийна бүлэгүүдтэ түшэглэн, хамаг бүхы хүдэлмэреэ ябуулхые хүсэдэг. Тиимэһээ мүнөө гүүртэ, фермэ бүхэндэ партийна бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй юм.

Жэшээнь, Зүүн-Ториин һаалиин гүүртын партийна бүлэгые абаад үзэе. Энээниие һаалишан Ханда Тучинова хүтэлбэрилдэг. Өөрөө Ханда Цыреновна һайнаар хүдэлдэг. Һү һаалгаяа саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ гэжэ оролдодог. Жэлэйнгээ уялгые аяар октябриин 1-дэ тэрэ үлүүлэн дүүргээ һэн. Тэрээнэйнь жэшээгээр гүүртын бэшэшье һаалишад амжалта түйладаг.

Зүүн-Ториин гүүртэ хадаа һү һаалгаар, тэрэниие гүрэндэ тушаалгаар совхоз соогоо түрүү зэргэдэ ябана. Жэлэйнгээ түсэбые Агуу Ехэ Октябриин һайндэрэй урда тээ, ноябриин 1-дэ дүүргэһэн тухайгаа омогтойгоор айладхаа һэн. Арба һарын туршада эдэнэр нёдондонойхиһоо 600 центнер һү ехээр һаажа шадаа. Ноябрь, декабрь соо 400 центнер һү һааха зорилго урдаа табинхай.

Совхозой бэшэшье гүүртэ, фермэнүүдэй түйлаһан амжалтань ехэ. Энээнэйл ашаар Ториин совхоз гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые октябриин 22-то дүүргэжэ шадаа.

Ажалайнгаа энэ амжалтаар урмашан баясаһан Ториин һаалишад саашадаа үшөө ехэ илалта түйлаха хүсэлтэй. Тэдэнэр жэлэй дүүрэтэр 5000 центнер һү гүрэндэ худалдахаар бэеэ уялгаланхай.

Энэ зорилгоёо Ториин совхозой һаалишад бодото дээрэнь бэелүүлжэ байна. «Эгээл энэ тэмсэлэймнай эхин дээрэ Сэлэнгын совхозой һаалишадай хандалга бэшэг тунхаглагдажа, ажал хэрэгтэмнай эршэ нэмээ» гэжэ совхозой 3-дахи отделениие даагша Бадмацырен Ванданов хэлээ һэн.

—Манай отделениин һаалишад хамтынгаа суглаан дээрэ Сэлэнгын һаалишадай хандалгые зүбшэн хэлсэжэ, халуунаар дэмжэхэ гэжэ шиидээ. Манайхид энэ жэлдэ 11 мянган центнер һү һаажа, тэрэнэйнгээ 7600 центнерыень гүрэндэ тушааха уялга абаһан байгаа. Энээнээ октябриин 12-то үлүүлэн дүүргэжэ шадаһан байнабди.

Энэ ушар хадаа һү һаалгые дээшэлүүлхэ ехэ арга боломжотой байһыемнай эли тодоор харуулжа үгэнэ гээшэ ааб даа. Тиимэһээ һаалишаднай үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө мянгаад литр һү һааха гэжэ шиидээ. Энээнһээ гадна, түсэбһөө гадуур жэлэй дүүрэтэр мянган центнер һү гүрэндэ тушааха уялгатай байнабди.

Энэ уялгаяа дүүргэжэ шадахабди. Юуб гэхэдэ, жэшээтэ һайнаар хүдэлдэг һаалишад, малшад манайда яһала бии гээшэ. Ханда Тучинова болоод бэшэшье һаалишаднай жэлэйнгээ түсэбые һү һаалгаар октябриин 1-дэ дүүргээ юм.

Үбэл, хабартаа һү ехээр һааха арга манда бии болоод байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ малай тэжээл муушаг байгаа. Һолоомо юумэеэ тэрэ зандань үнеэдтээ үгэдэг байгаабди. Гидролизно аргаар һолоомо дэбтээжэ, дрожжоор эһээдэггүй бэлэйбди. Мүнөө нэгэ гүүртэдэмнай будүүн тэжээл гидролизно аргаар бүйлүулагдажа эхилээ. Нёдондонойхидо орходоо мүнөө жэлдэ силос, зелёнко, үбһэн үлүү ехээр абтаа,—гэжэ нүхэр Ванданов хөөрэнэ.

Энэ гүүртэдэ һү һаалган мүнөө доошоо ороногүй. Октябрь соо үдэртөө 20—23 центнер һү һаадаг байгаа. Харин мүнөө ноябрь соо тэрэл хэмжээндээ байна. Отделениин олон үнеэд шэргэнхэй. Тиигэжэ ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда олонхи үнеэдынь тугаллажа захалха. Тиихэдэнь һүнэй орошо улам дээшэлхэ зэргэтэй.

Ториин совхозой гансашье энэ отделени һү һаалгаар түрүүлжэ ябаһандаа сэлэнгынхидэй уряалые тиимэ халуунаар дэмжэнэ бэшэ, мүн нэгэдэхи, гурбадахи, табадахи отделенинүүдэй һаалишад барандаа республиканска мүрысөөндэ оролсонхой, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые ноябриин эхеэр дүүргээд, шанэ жэлэй гаратар хэдэн зуугаад килограмм һү түсэбһөө гадуур һаахаар шиидэнхэй.

Мүнөө жэлдэ Ториин совхоз нёдондонойхиһоо 40 гаран процентээр үлүү ехэ будүүн тэжээл хуряажа абанхай. Энээнһээ гадна, үнеэн бүхэндэ дунда зэргээр 12 тонно хүртэхөөр кукурузын болон горох обёос хоёрой холисотой шэмэтэ силостэй юм. Малда эдюулхэ талха таряанайшье зүйл яһала элбэгээр хадагалагданхай.

Нёдондо будүүн тэжээл гидролизно аргаар бүйлүүлдаг оройдоол нэгэ түхеэрэлгэ хүдэлдэг байгаа. Харин мүнөө жэлэй малай үбэлжэлгын үедэ арбаад түхеэрэлгэнүүд хүдэлхэнь гээшэ. Эдэнь үнеэдэй ашаг шэмэ заатагүй дээшэлүүлхэ байха. Тиимэһээ эндэхи һаалишад малай үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө мянган литрһээ доошо бэшэ һү һааха дүүрэн арга боломжотой болоно.

Ц-Д. ДАМБАЕВ.

«ЗОНД-2» НИИДЭҺЭЭР

«Зонд-2» гэжэ автомат станци ниидэжэ үргэлжэлһөөр. Ниидэхэ үе соонь дүрбэ дахин харилсагдаа.

Станциин дабшажа ябаһан зам, борт дээрэхи түхеэрэлгэнүүдэйнь хүдэлсэ тухай мэдээнүүд, шэнжэлхы мэдээсэлнүүд абтаһан байна.

Станцитай харилсадаг радиохолбоон тогтууритайгаар бэелүүлэгдэнэ. «Зонд-2» автомат станциие залан ябуулдаг оньһон түхеэрэлгэ Газарһаа абтаһан радиодохёо һаадгүй сорсолно. Энэ оной декабриин 2-то Москвагай сагаар 22 часта автомат станци Газарай нюруу дээрэһээ 710 мянган километрэй зайда, зүүн долготагай 128 градус, урда широтагай 5 градус координадтайгаар дабшаба.

«Зонд-2» автомат станцитай радио-холбоон саашадаа программып ёһоор бэелүүлэгдэхэ байха.

(ТАСС).

АРАДАЙ АЖАХЫДА МОДО ЕХЭЭР ҮГЭХЭ

Манай ой тайгануудта үбэлэй саг ерэбэ. Тэрээнтэй хамта модо бэлэдхэхэ халуун үе эхилээ. Ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ оролдосотой шангаар хүдэлнэ. Ороной модо бэлэдхэгшэд түмэр замууд дээрэ, гол мүрэнүүдэй болон нуурнуудай эрьенүүд дээрэ, мүн модо болбосоруулдаг газарта түсэбһөө гадуур хэдэ миллион кубометр, нёдондонойхидо орходоо һураггүй ехэ, модо буулгажа байна. Гол мүрэнүүдэй уһанай нюруугай таарамжагүй байгаашье һаань, модо урадхуулга эмхитэйгээр үнгэргэгдөө. Долоон жэлэй түрүүшын жэлэйхитэй сасуулбал, модо тариха, буулгаха хүдэлмэри нёдондо жэлдэ хоёр хахад дахин нэмэһэн байха юм.

Промышленна болон соёл культурын түбүүдһээ холын, хүбшэ тайгын районуудта хүдэлдэг ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэд, инженернүүд болон техникүүд экономикые хүгжөөлгэдэ ехэ туһа нэмэри оруулна. Жэлэй турша соо модо шэрэлгын хэмжээн хүдэлмэришэдэй тоогой олон болоһоной ашаар бэшэ, харин ажалай бүтээсын дээшэлһэнэй ашаар түйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэдэ аятай байна. Россиин Федерациин Баруун-Хойто, Ленинградска, Дээдэ-Волгын, Волго-Вятскын, Дунда-Уралай, Зүүн-Сибириин, Алас-Дурна зүгэй совнархозуудай, тэрэшэлэн Украинын, Белоруссиин, Латвиин, Эстониин предприятинуудай модо бэлэдхэгшэд энэ жэлдэ һайнаар хүдэлөө.

Ажалай бүтээсые али болохоор дээшэлүүлхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөө үүсхэһэн Дунда-Уралай Советскэ леспромхозой коллектив хадаа хүдэлмэришэн бүхэнэй модо комплексноор болбосоруулгын хэмжээ 843 кубометр болгоһон байха юм. Мүнөө Россиин Федерациин 138 леспромхоздо жэлэй турша соо хүдэлмэришэн бүхэн 500 гаран кубометр модо бэлэдхэдэг болоо. Советскэ леспромхозой коллективһээ Красноярска хизаарай, Карелиин АССР-эй, Эрхүүгэй, Вологодско болон бусад областьнуудай олон модошод жэшээ абаһан байха юм.

Гэбэшье модо бэлэдхэлэй промышленностиин предприятинуудай хүдэлмэридэ бага бэшэ дутуу дунданууд бии. Модо шэрэхэ даалгабаринуудаа хэдэ хэдэн леспромхозууд дүүргэжэ шадаагүй. Дунда-Волгын, Кузбассай болон Хабаровска совнархозуудай модо бэлэдхэлшэд илангаяа ехэ гээгдэлтэй. Архангельска, Томско болон Пермскэ областьнуудай модо бэлэдхэлэй предприятинуудта ажалай бүтээсэ удаанаар дээшэлнэ. Ажалай түрүү онол арганууд хэдэ хэдэн нютагуудта һулаар хэрэглэгдэнэ. Ажал эмхидхэлгын хангалтагүйгөөр табигдаһанһаа, механизмуудай эбдэрэлгэһээ боложо, модо бэлэдхэлшэд хүдэлмэриингөө сагай 10 үлүүтэй процентыень мүнөө хүрэтэр мини зогсожо һамшадаг байха юм.

Модо бэлэдхэлэй шадабаританай түрүү коллективүүд, Архангельска областиин И. С. Яковлевай, Пермскэ областиин Н. И. Макаровай, Коми АССР-эй Р. Э. Ортлибай, Баруун-Сибириин В. С. Корнеевэй, Н. А. Кауровай бригаданууд механизмуудай халаан соохи бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлээ, ехэ заһабарида оронгүйгөөр машинануудай хүдэлхэ болзоорые угаа ехээр һунаагаа. Гэбэшье эдэ бригадануудай дүй дүршэл удаанаар шэнжэлэгдэнэ, бусад предприятинуудта һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Энээнһээ боложо, оромнай нилээд ехэ модо дутуугаар абадаг байна.

Модо бэлэдхэл болон модоной складуудтахи хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха, автомадаар забсаглаха, гэшүүһэ шулаха хүдэлмэри, хамһабариин хүдэлмэри оньһожоруулха асуудалнуудые ой модоной, целлюлозно-саарһанай, модо болбосоруулгын промышленностиин болон ой модоной ажахын гүрэнэй комитет (түрүүлэгшэнь Г. М. Орлов) тон һулаар шиидхэнэ.

Бисертскэ болон Советскэ леспромхозуудта бүхэроссиин зүблөөн-семинар үнгэргэгдэһэн байгаа. 1964—1965 онуудта модо шэрэхэ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, модо бэлэдхэгшэдэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ уряатайгаар энэ зүблөөндэ хабаадагшад модо бэлэдхэлэй предприятинуудай болон ой модоной ажахынуудай бүхы коллективүүдтэ хандаһан байгаа. Түрүүшүүлэй дүй дүршэл ой модоной промышленностиин бүхы хүдэлмэришэдэй шадабари болгохын түлэдэ хамаг юумэ хэхэ гээшэ партийна организацинуудай, совнархозуудай, ой модоной промышленностиин управленинүүдэй, комбинадууд болон предприятинуудай уялга болоно. Предприятинуудай элшэ хүсэнэй баазые хүгжөөхэ, модо бэлэдхэлгэдэ хэрэглэгдэдэг механизмуудые техническэ талаар хангалгые һайжаруулха, модоной шанар али болохоор дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг болохо хэрэгтэй.

Үбэлэй саг модо бэлэдхэхэдэ угаа ехэ таарамжатай. Имагтал Россиин Федерациин предприятинууд 177 миллион үлүүтэй кубометр модо шэрэхэ ёһотой юм. Энэ хадаа 1965 ондо хараалагдаһан түсэбэй 60 процентнь болоно. Нэгэдэхи кварталда хабар болон зунай үеынхидэ орходоо нэгэ хахад—хоёр дахин ехэ модо үдэр бүхэндэ шэрэхэ арга боломжо бии.

Гэхэтэй хамта модо бэлэдхэлэй техникын запасна частьнуудай, автомобильна шиинэнүүдэй болон аккумуляторнуудай дутамаг байһан дээрэһээ модо бэлэдхэлэй олон техникын үшөөл хүсэд бэлэн болоогүй байһан тухай сошордомоор мэдээсэлнүүд предприятинуудһаа абтана. Хабаровскын болон Баруун-Сибириин совнархозуудта модо шэрэхэ харгынууд удаанаар заһагдана. тосхонуудта хүдэлмэришэдэй байранууд, һургуулиин байшангууд болон хүүгэдэй эмхи зургаанууд дутамагаар баригдана. Шэнэ үйлэдбэринүүдые ашаглалгада оруулха хүдэлмэриие эрид шууд түргэдхэхэ, механизмууд, автомобильна шиинэнүүд, горючи болон түрхилгын тоһонуудые, аккумуляторнуудые, тэрэшэлэн эдеэ хоолой продуктнуудые, промышленна эд бараануудые ой тайгын, бүхы холын районуудта абаашаха хүдэлмэри түгэсхэхэ хэрэгтэй.

Модо таллуулгын тракторнууд болон модо зөөдэг автомобильнуудые агрегадна аргаар заһабарилха ябадалай һайнаар эмхидхэгдэһэн «Вельсклес» гэжэ комбинадай леспромхозуудай дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Мүнөө үедэ олон миллион кубометр модон түмэр замай складуудта сугларанхай. Энэ хадаа модо бэлэдхэлэй предприятинуудай һаадгүйгөөр хүдэлхэ хэрэгтэ түбэг татана. Барилгануудта, шахтануудта, целлюлозно-саарһанай болон модо болбосоруулдаг предприятинуудта, ороной колхоз, совхозуудта хүлеэгдэжэ байһан модые зам харилсаанай министерство түргэнөөр шэрэхэ ёһотой.

Модо бэлэдхэлэй зарим предприятинуудта үбэлэй хүдэлмэриин хубсаһа, гутал дуталдана, нийтын эдеэ хоол болон худалдаа наймаан муугаар эмхидхэгдэнхэй, ой модоной промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдые медицинскэ болон культурно-ажаһуудалай талаар хангалгада олон дутуунууд бии.

Олонийтын социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, оронойнгоо үмэнэхи уялгануудаа ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдэй дүүргэхэнь лабтай.

(«Правдын» декабриин 3-най түрүү бэшэгһээ).

КОНСТИТУЦИИН ҮДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ТҮРГЭН АРГААР

РУСТАВИ, декабриин 2. (ТАСС-ай корр.). Руставиин металлургическа заводой мартеновскэ цех СССР-эй Конституциин Үдэртэ зорюулан, хэдэ мянган тонно булад түсэбһөө гадуур үгэбэ. Булад шудхагшад И. Табатадзе, Ю. Гургенидзе, У. Чубинидзе болон бусад даабариингаа хахадһаа ехые түргэн аргаар дүүргэһэн байна.

Энэ жэлдэ мартеновскэ пеэшэн үргэдхэһэнэй, монсогор булад халааха шэнэ арга хэрэглэһэнэй ашаар металл абалгань гурбан процентээр дээшэлээ.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР

ОСИННИКИ. (Кемеровскэ область), декабриин 2. (ТАСС-ай корр.). Осинниковска рудагай «Капитальная-2» шахтын долоодохи участогай горнягууд шулуу нүүрһэ малтан абаха жэлэйнгээ түсэб 35 хоногоор урид дүүргэбэ. Мүнөө эндэхи коллектив коксологдодог нүүрһэ түсэбһөө гадуур эльгээнэ. Химическэ, металлургическа предприятинууд тэдэнэй маршрудуудынь болоно.

ЛИТВАГАЙ ТАРЯАШАД БУЛТАДАА ҺУРАНА

ВИЛЬНЮС. ТАСС). Литвагай тосхонуудай ажалшад булта ноябриин 1-дэ һуралсалаа эхилбэ. «Эрдэм ухаанай болон түрүү дүй дүршэлэй шэнэ түйлалтануудые таряашан бүхэн шудалжа, ажалдаа хэрэглэг лэ!» гэһэн уряа доро энэнь үнгэргэгдэнэ.

Хүдөө нютагай 30 мянган ажалшад курса, семинар болон дүй дүршэлэй һургуулинуудта ябажа, эрдэм мэргэжэл шудална.

Литвагай колхоз, совхозуудта нээгдэһэн нэгэ жэлэй зоотехническэ һургуулинууд поли болон фермэ дээрэ хүдэлмэрилэгшэдэй һураха эгээл шухала формо болоод байна.

Эдээндэ эрдэмтэд, агрономууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл заана.

КИБЕРНЕТИКЭ БА УРГАМАЛ

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС-ай корр.). Кибернетикые ургамал үрэжүүлгэдэ хэрэглэхэ асуудалтай Нэгэдэхи бүхэсоюзна конференци эндэ һаяхан нээгдээ.

— Ургамал гээшэ тон орёо нарин кибернет гуримай бүридэл болоно,—гээд агрофизикын институдай директор С. В. Нерпин эхилэлгын үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Ургамалай хүгжэлтые шудалха гээшэ биологическа кибернетикын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

Агрофизикын институдай профессор А. Ф. Чудновский «Кибернетикэ—хүдөө ажахыда» гэһэн элидхэл хэбэ.

ДОБТОЛhООРБДИ ДЭЛГЭР УУЖАМ ТАЛА ДАЙДАДАА

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): 1. Бэшүүрэй «Дружба» колхозой луговод Иван Николаевич Сафонов 150 гектарай тус бүриhөө 14,2 центнер ургаса хуряаhан. 2. Зэдын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой (Гэгээтэ) луговод Дылык Бадмажапович Гармаев 230 гектар сабшалан даажа абаад, га бүхэнэй 12,5 центнер үбhэ ногоо ургуулhан байна. 3. Зэдын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эрхим луговод Сергей Федорович Таракановский 300 гектар нуга сабшалан эрхим hайнаар харууhалжа, уhалжа, га бүхэнэй 13 центнер шэмэтэ hайн ногоо ургуулhан алдартай. 4. Заха холын Захааминай «Коммунизм» колхозой шадамар бэрхэ луговод Чимит Шагдурович Балуев 540 гектар сабшалангайнгаа га бүриhөө 10 центнер шэмэтэ ногоо ургуулhан суутай. 5. Торинн совхозой дүршэл ехэтэй механизатор Нима Лубсанович Будаев нуга сабшалангай ургаса дээшэлүүлхын зорилгоор наг шэбхэ жэлhээ жэлдэ ехээр гаргажа. тараадаг. Игэжэ үтэгжүүлэгдэhэн газар hаань шэмэтэй ногоон ехээр гарадаг байна.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

СЭСЭГЛЭhЭН НУГАНУУДАЙ ДЭЛЮУН hАА...

Худөө ажахын үйлэдбэриин гол баялиг — газар манай Саянай совхоздо hүүлэй жэлнүүдтэ муугаар ашаглагдадаг байhан. Сабшалан дээрэ ямаршье ажал хэгдэдэггүй байhан гэхэдэ алдуу болохогүй. Имэhээ үбhэ тэжээл багаар бэлдэгдэдэг, адууhа малай ашаг шэмэ саашадань дээшэлүүлхэ аргагүй болоhон.

Эдэниие хараада абажа, худөө ажахын ургамалнуудай, ногооной баян ургаса абажа, адууhа малдаа hайн тэжээл бэлдэдэг болохо талаар манай совхозой худэлмэришэд байгша ондо зарим тэды ажал хэжэ эхилhэн байна. Нэн түрүүн сабшалан hайжаруулжа, тэжээлэй бата бэхи баазэ бии болгохо тухай тусхай хэмжээнүүд хараалагдаад, совхозой худэлмэришэдэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа. Тэрэ хэмжээнүүд соо сабшалан hайжаруулха, үтэгжүүлхэ асуудалда гол анхарал хандуулагдаhан юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай ажахын эрхэ байдалда сабшалан дээрэhээ тэжээлэй ехэнхинь абтана ха юм.

Совхоздомнай луговодуудай 12 звено эмхидхэгдээ hэн. Тэрэ звенонуудта сабшалангай тусхай участогууд, хэрэгтэй болохо машина, техникэ, мори, тэргэ даалгагдаhан байгаа. Гансал луговодуудай звенонуудай хүсөөр 1964 ондо 12000 тонноhоо үлүү наг шэбхэ сабшалан дээрэ гаргагдаhан байгаа. Гадна бригада бүхэндэ абажа, шэбхэ зөөхэ тусхай звеногой, малшадай хүсөөр хэдэн мянган тонно наг шэбхэ нуга, сабшаланда гаргагдаhан юм. Сабшалан дээрэ гаргагдаhан бүхы шэбхэмнай 700 гектарта тараагдаа hэн. Тэрэнээ хабартаа шэбхэ тараадаг роторно түхэлэй машинаар тарааhан байгаабди. Совхозой главна инженер М. Л. Захаровай хүтэлбэри доро уралан нарижуулагшаднай тиимэ машина бүтээhэн байна. Наг шэбхэеэ тарааhанайнгаа hүүлээр тэрэнээ тракторта тааруулагдаhан балуураар hайнаар баллаа hэмди.

1963—1964 онуудай үбэлэй үедэ луговодуудай звенонууд 200.000 кубометр тоно халяаhан, хабартаа 500 гектар сабшалан насосно станциhаа уhалhан байгаа. Гектар сабшалан дээрэ дунда зэргээр 450—500 кубометр уhан гаргагдаа hэн. Май hарада 1800 гектар сабшалан, бэлшээри дээрэхи зумбараанууд химиин ашаар хюдагдаhан байгаа. Урда жэлнүүдтэ сабшагдадаггүй байhан, намагтай, бутатай 350 гектар газарай бутануудые дискэтэй хүндэ борнойгоор үгы болгоhон, удаань рельсээр хэгдэhэн 12,5 метртэй волокушаар жэгдэрүүлhэн байна. hүүлээрнь энэ газар уhалагдажа, нягтаруулагдаhан байгаа. Энэ газараа тракторай коспякаар сабшажа, мүнөө жэл гектар бүриин 11 центнер үбhэ абаабди. Мүн 300 гектар сабшалан борнойлогдожо, hайжаруулагдаа hэн.

Сабшалан hайжаруулха талаар зарим тэды худэлмэриин хэгдэhэнэй ашаар, манай совхоз 1964 ондо 12.500 центнер үбhэ нёдондоной-хиhоо үлүү ехээр абаа гэхэ гү, али бүхы сабшалангай гектар бүриhөө 2,1 центнер үбhэ ехээр хуряаhан байна. Совхозой гурбадахи отделениин 1400 гектар сабшалангай га бүриhөө дунда зэргээр 11,3 центнер, дүрбэдэхи бригадын 740 гектарай га бүриhөө 12 центнер үбhэн хуряагдаа. Совхозой түрүү луговодууд С. Д. Гомбоев 100 гектар сабшалангай га бүриhөө 19 центнер, Б. Р. Сыбенов 80 гектарай га бүриhөө 15 центнер, Е. Аюшеев 80 гектарай га бүриhөө 16 центнер үбhэ абаhан байна. Энэ жэшээнүүдые республикын бусад ажахынуудай луговодуудай худэлмэриин дүнгүүдтэй сасуулжа харахада, тон бага үбhэ хуряана гээд hанагдаадхиха. Теэд Саянай хормойн эрхэ байдалда тиимэшье бага бэшэ гэжэ тооломоор.

Байгша ондо манай совхозой луговодууд «сорго», «люпин», «суданска ногоо» тарижа туршаhан байгаа. Энэ жэлэй сагай уларилай худөө ажахын ургамалнуудай ургасада хэды таагүй байбашье, «соргын» зарим сортнууд hайн ургаса үгөө. Жэшээлбэл, «одесское раннее» гэжэ сортын «сорго» гектар бүриhөө 450 центнер, «чёрный янтарь»—414, «красный янтарь» — 250, «днепропетровская-876» гэжэ сортын «суданска ногоо»—257 центнер, «быстрорастущий» гэжэ сортын «люпин» гектарай 185 центнер ургаса үгэhэн байна. Саашадаа «одесское раннее», «черный янтарь» гэжэ сортнуудай «сорго», «днепропетровская-876» гэжэ сортын «суданска ногоо», «быстрорастущий» гэжэ сортын «люпин» таридаг болохо зорилготойбди. Имэ ургамалнууд манай ажахын эрхэ байдалда эгээл hайн ургаса үгэнэ. Тиимэhээ дурсагдаhан ургамалнуудай үрэhөөр манай ажахые гүйсэд хангахыень Худөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствые гүйнабди.

Манай ажахыда намагтай, бута болон бургааhа, харганаада дарагдашаhан сабшалан ехэ юм. Энэ газар ойрын сагта намаг, бута, харганааhаан сэбэрлэжэ, ногооной hайн ургаса абаха зорилго табигдана. Теэд хэрэглэхэ машина, техникээр дуталданабди. Нэн түрүүн «КИ-1400» түхэлэй ханааб малтадаг нэгэ машина, нэгэ экскаватор, шэбхэ-шоройн компост бэлдэхэ нэгэ грейдер, «С-100» түхэлэй хоёр трактор, нэгэ фрез-барабан, насосно станцида хэрэглэхэ 200 метр түмэр хоолой болон бусад түхеэрэлгэнүүд хэрэгтэй болохо. Дурсагдаhан машина болон түхеэрэлгэнүүдые ойрын сагта абаха бэзэбди гэжэ «Сельхозтехникын» республиканска нэгэдэлдэ найданабди.

Нуга, сабшалангаа hайжаруулжа, үбhэ тэжээл ехээр абадаг болохын түлөө манай совхозой луговодууд ерэхэ 1965 ондо ехэхэн худэлмэри хэхээр хараална. Жэшээлбэл, 1000 — 1200 гектар сабшалан дээрэхи бургааhа, харганаа химиин эди шэдеэр хюдаха, 400 гектарта бута үгы болгогдожо, жэгдэрүүлэн нягтаруулха, 500 га сабшалан борнойлжо, hайжаруулха, 500 гектар газар насосно станциhаа уhалха, сабшалан дээрэ 10.000 тонно наг шэбхэ, шэбхэ-шоройн компост гаргаха, 1500 гектар дээрэхи зумбараа хюдажа үгы болгохоор хараалнабди. Луговодууднай мүнөөнhөө эхилжэ, ажалдаа оронхой. Наг шэбхэ суглуулжа, сабшалан дээрэ гаргаха тусхай звеногой хүсөөр 6000 тонноhоо үлүү шэбхэ-шоройн компост сабшалан дээрэ гаргагдаа. Луговодууд тоно халяажа байнхай, мүн шарга, тэргээр наг шэбхэ сабшалан дээрэ гаргажа эхилээ.

Сабшалан hайжаруулха талаар хэжэ эхилhэн бишыхан ажалнай саашадаа ургэлжэлүүлэгдэхэ ехэ худэлмэриин эхин болоно гэжэ бидэ мэдэрнэбди.

С. АВТУШЕНКО,
Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин Саянай совхозой директор.

Худөөгэй партийна организацинуудта

«Коммунистнууд—мал ажалда»

Иимэ зорилго Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин Саянай совхозой хоёрдохи отделениин коллектив шиидхэжэ байна. Энэ хадаа тиимэ амархан шиидхэгдэхэ зорилго бэшэ гэжэ мэдээжэ.

Энээниие хараада абажа, партийна организациин бюрогой шиидхэбэреэр hүүлэй үдэрнүүдтэ табин коммунист мал ажал дээрэ худэлхөөр эльгээгдээд, ажаллажа эхилбэ.

Ударнигуудай слёт

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Худэриин совхозой партком коммунис ажалай ударнигуудай нэгэдэхи слёт үнгэргэбэ. Элидхэлшэ, совхозой директор Н. Ф. Елизов коммунис ажалай ударнигуудай эршэтэ ажал тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ. Коммунис ажалай коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Хамнигадайн hүhаалиин фермынхид мүнөө 1965 оной түсэбөөр ажаллажа байнхай.

Слёдто хабаадагшад коммунис ажалай түлөө мүрысөө улам ургэдхэхэ гэhэн уряалтайгаар совхозойнгоо бүхы худэлмэришэдтэ хандаба.

hонин семинар

Пропагандистнуудай нэгэ үдэрэй семинар Зэдын үйлэдбэриин управлениин партком зарлаба.

Семинарта хабаадагшад политическэ hуралсалай түрүүшын хэшээлнүүдэй дүн согсолжо, hуралсалай түсэбөөр хараалагдаhан дүрбэдэхи, табадахи, зургаадахи темэнүүдээр лекци шагнаба.

Тус асуудалнуудаар лекцинүүдые философско эрдэмэй кандидат нүхэр Батубаев, экономическа эрдэмэй кандидат нүхэр Шулунов, Буряадай худөө ажахын институдай багша нүхэр Косов гэгшэд уншаа. Гадна Советскэ Союзай уласхоорондын байдалаар hонирхолтой лекци философско эрдэмэй кандидат нүхэр Хадалов уншаба.

Шухала асуудал

Иимэ асуудал Баргажанай совхозой партийна организациин нээмэл суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Үрөөгэй дунда, Читканай, Сувын найман жэлэй hургуулинуудта hуралсал, хүмүүжүүлгын худэлмэриин ямараар эмхидхэгдэhэн тухайда совхозой парткомой гэшүүн, Үрөөгэй дунда hургуулиин директор И. М. Васильев элидхээ.

93 коммунистнууд, hурагшадай 100 гаран түрэлхид суглаанда хабаадалсаа.

ЛВРЗ-гэй ОКС-гэй штукатуршад, коммунис ажалай ударнигууд Любовь Марковна Ткач Наталья Васильевна Станченко хоёр предприяти соогоо суурхаhаар үнинэй. Эдэнэй бариhан гэрнүүд городой эгээл hайн гэрнүүдтэ тоологдоно. Любовь Марковна Ткач оройдоол 22-той, харин Наталья Васильевнань 60-тай. Тиигэбэшье эдэ хоёр hайн хани нүхэд,үдэр бүриингөө нормые 130—140 процент дүүргэжэ байдаг юм.

Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ БОГОhО ДЭЭРЭ

11 hара үнгэрбэ. Энэ жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргэжэ, урагшаа дабшаха замдаа үшөө нэгэ горитой алхам хэхэ гэжэ зорижонхой промышленна предприятинуудай коллективүүд шэнэ амжалта туйлажа байнхай. Промышленна олон предприятинуудай коллективүүд гүрэнэй түсэб, абаhан социалис уялгаяа бодотоор дүүргэжэ, 1964 оние түгэсхэхэ гэжэ оролдоно. Энэ туршада ямар үрэ дүн туйлаhан тухайгаа хөөрэхыень промышленна предприятинуудай худэлмэрилэгшэдтэ манай корреспондент хандаба. Абтаhан харюунууд доро толилогдоно.

Дмитрий Иванович ЧИРКОВ, Галуута нуурай шахтоуправлениин түсэблэлгын таhагай начальник:

— Энэ жэлдэ манай коллектив горитой амжалта туйлажа байна гэжэ хэлээ hаа үлүү юумэ үгы. Хараад үзэе. Шулуу нүүрhэ малтагшад hара бүхэндэ түсэбөө болзорhоонь урид дүүргэнэ. Ноябриин түсэбhөө гадуур 8.246 тонно шулуу нүүрhэн малтагдаа. Жэлэй эхинhээ тоолохо болоо hаа, 84 мянган тонно малтагдаа. Шахтоуправлениин коллектив байгша онойнгоо түсэб дүүргэhэн тухайгаа ноябриин 28-да элидхэбэ. 30-най үдэр 1965 оной даалгабаряар ажаллажа эхилhэн шахтернууд 6 эшелон шулуу нүүрhэ малтан абаба.

Ямар аргаар эдэ амжалта туйлагдааб гэхэдэ иимэ: энэ жэлдэ урдахи жэлнүүдтэ орходоо түрүү, шэнэ нээмэл аргаар ехэ шулуу нүүрhэн малтагдаа. Нёдондонойхитой сасуулхада, нээмэл аргаар шулуу нүүрhэ малтан абалга 43 процентээр ехэдхэгдээ. Энэ аргаар шулуу нүүрhэ малтадаг участогайхид жэлэй эхинhээ хойшо 103 мянган тонно нүүрhэ даабариhаа гадуур малтан абаа гэхэ гү, али жэлэй түсэб үни дүүргээд, тэрээнhээ гадуур 80 мянган тонно шулуу нүүрhэ малтаха гэжэ хараалаанхай.

Жэлэй 3-дахи кварталай дүнгөөр манай шахтоуправлени Зүүн-Сибириин совнархозой, облпрофсоведэй 3-дахи мүнгэн шанда хүртэhэн. 4-дэхи кварталда hайн үрэ дүн харуулжа, түрүү hууряа алдахагүй гэжэ манай коллектив оролдоно. Энээндэ найдаха эрхэ, мүн арга боломжо бии гэжэ хэлэмээр: ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари 10 процентээр үлүүлэн дүүргэгдэнэ, шулуу нүүрhэ малталгын өөрынь үнэ хямдаруулhанай ашаар 50 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ, үйлэдбэримнай ехэнхидээ оньhожоруулагдаа.

Георгий Владимирович ВЛАСОВ, Тимлюгэй цемент шиферэй заводой парткомой секретарь:

Манай коллектив гүрэнэй түсэб, абаhан уялгаяа хэр зэргэ дүүргэжэ байнаб гэжэ hонирхоно гүт? Муу бэшээр гэжэ харюусаха байнабди. Цемент үйлэдбэрилхэ даабари болзорhоонь холо урид дүүргэгдээд, ноябриин түсэбhөө гадуур 1500 тонно цемент Эхэ ороной барилгашадта үгтөө.

Байгша оной түсэб декабриин 21—22-то дүүргэхэ гэжэ хараалнабди. Игэжэ hарын, мүн жэлэй hүүлшын арбан хоногто даабариhаа гадуур цемент үйлэдбэрилхэ гэhэн зорилго табигдаа.

Мүн клинкер үйлэдбэрилхэ даабари үлүүлэн дүүргэгдэжэ байна. Харин шифер үйлэдбэрилхэ түсэб тухай тодорхойгоор хөөрэхэнь бэрхэшээлтэй. Юуб гэхэдэ, энэ продукци үйлэдбэрилгэдэ шухала хэрэгтэй асбестаар дуталданабди. Энэ манай гэмээр бэшэ, харин ондоо организациhаа дулдыдана. Энэ асуудалай шиидхэгдэбэл, шифер үйлэдбэрилхэ даабариин мүн лэ дүүргэгдэхэ байhанда найдамаар. Үнгэрhэн 11 hарын туршада үйлэдбэридэмнай ехэ хубилалта болоо, шэнэ шэнэ хэдэн түхеэрэлгэ тодхогдоо. Игэжэ үйлэдбэрилдэг продукцимнай шанар hайжаруулагдаа, эгээл эрхим маркын ехэ цемент үйлэдбэрилэгдэдэг болоо.

Владимир Андреевич ТИТЕНКО, Онохойн модоной комбинадай директор:

Гүрэнэй түсэб, абаhан социалис уялгаяа бодотоор дүүргэхэ гээшэ коллектив бүхэнэй нангин уялга. Тиимэhээ манай завод ноябриин, мүн 11 hарын түсэб болзорhоонь урид дүүргээ. 13 мянга 200 кубометр хюрөөдэмэл материал, 10 мянган шпала, 1.426 кубометр модон хайрсагууд 11 hарын даабариhаа гадуур бүтээгдээ. Байгша ондо бидэнэр шэнэ продукци болохо нефтепродуктнуудай хайрсаг бэлдэжэ эхилээ hэмди. Шэнэ продукци бүтээхэ даабари мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэнэ.

Манай комбинадайхид гэр байрын детальнуудые олоор бэлдэнэ. Жэлэй эхинhээ хойшо 2.400 дүрбэлжэн метр гэр байрын детальнууд бэлдэгдээд, Казахстанай шэнэ газар эдлэгшэдтэ, Алтайн хизаар эльгээгдээ. Үнгэрhэн 11 hарын туршада 60 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдэбэ.

Жэлэйнгээ түсэб декабриин 25-да дүүргэхэ байhандаа коллективнай этигэнэ. Энээндэ найдаха арга боломжо hаала бии. Комбинадай түрүү коллективүүд абаhан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнхэй. Борис Григорьевич Котляревскиин хүтэлбэридэг 2-дохи үйлэдбэриин участок, Виктор Васильевич Татуновой даадаг 4-дэхи участогай коллективүүд модо хюрөөдэхэ жэлэй түсэб болзорhоонь hараар урилшалан дүүргэжэ, 1965 оной даабаряар худэлжэ эхилээ.

Үйлэдбэримнай процессүүд оньhожоруулагдаhаар. Модо ашаглагда түрүүшынхеэ энэ жэлдэ консольно-козловой кран хэрэглэгдээ. Мүн руднична тулга бэлдэлгэ дээрэ шэнэ түхэлэй хюрөө ашаглагдажа, ажалай бүтээсэ 30 процентээр дээшэлүүлхэ арга хангагдаба. Гэр байрын детальнуудые бэлэдхэдэг цехтэ бүтээсэ ехэтэй пресс тодхогдожо байна.

ЖЭЛДЭЭ 223 МИЛЛИОН ТОННО НЕФТЬ

ЭКОНОМИЧЕСКА ШЭНЖЭЛЭЛ

Совет экономистнуудай тодорхойлhоной ёhоор, 1964 ондо 223 миллион тонно нефть гаргажа абтаха байха. Нефть абалгын эршэ ба ургалтын талаар Советскэ Союз США-е ахижа ургэлжэлhөөр. Энээнhээ урдахи 10 жэлэй турша соо (1954—1963 онуудта) нефть гарган абалгын жэлэй дундуур нэмэлтэ США-да 5,6 миллион тонно, харин СССР-тэ—15,3 миллион тонно болоhон. Мүнөө СССР-тэ жэлэй турша соо бүри ехээр нэмэhэн—17 миллиондо хүрэhэн байна.

Нефть гарган абалгаар Советскэ Союз 1961 онhоо хойшо дэлхэй дээрэ хоёрдохи hуури эзэлдэг болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ 374 миллион тонно нефть гаргажа абаhан Америкын Холбоото Штадуудhаа Совет орон үшөөл гээгдэhэн юм, гэбэшье энэ гээгдэлэй хэмжээн улам бага болоно. Экономическа амгалан мүрысөөнэй энэшье шухала дүнгөөр Советскэ Союзнай капитализмын аха заха гэлсүүлдэг оронuие ахин гаража, түрүүлхэ сагынь ойртоо.

hүүлэй үедэ газ болон нефтиин баялигуудгай 1500 тухай шэнэ хэбтэшэнүүд СССР-тэ олдоо. Сибириин нефть эгээн ехэнь болоно. Сибирьтэ нефть бии гэжэ совет эрдэмтэд үни тухайлhан юм. Тиигэбэшье тэрэниие hаял олоо бшуу. Имэ ехэ нөөсэтэй гэжэ hанаан зананданшье ороогүй байгаа.

Нефть гаргажа абадаг промышленностиин талаар Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй министр Н. Байбаковай мэдүүлhэнэй ёhоор, Баруун Сибирьтэхи нефтеэр баян шэнэ газарые «Гурбадахи Баку» гэжэ нэрлэбэл үшөөл багадаха болоно. Бакугайхиhаа, мүн баhа Волго Ураал хоёрой хоорондо ашаглагдахаар бэлдэгдэжэ байhан «Хоёрдохи Баку» гэдэгhээ hураггүй ехэ нефтьтэй юм. Зураглан хэлэбэл, Баруун Сибириин набтар аад, нэлэнхы ехэ газар нефть соо умбажа байдаг. Эндэхи 2 миллион дүрбэлжэн километр дайда (энэ талмай дүрбэн Франциин тухай!) нефтиин баялигтай. Олон арбаад миллиард тонно нефтиин нөөсэ, хэдэн триллион кубометр газ эндэ бии. Хоохон, сэбдэг дайда гэжэ, энээниие hэргээхын тула хэмэл нара байгуулха хэрэгтэй гэжэ тоологдодог байhан эндэхи нютагуудhаа нефтиин хүсэтэ шэнэ фонтануудай өөдөө сорголон шэдэлhэн тухай мэдээсэлнүүд ходо абтажа байдаг. Сибириин гүн соо дарагдажа байhан нефть тиимэ хэмэл наранай үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Тэрээнhээ абтаhан дулаанай элшэ, хүсэн бүхы Европоhоо ехэ газар дайдатай энэ хизаарай үйлэдбэрилгын хүсэ хүгжөөжэ шадаха.

Хүйтэн уларилтай Баруун Сибириин набтар газарhаа тад ондоо, Каспиин далай руу хушуутан ороhон Мангышлак хахад аралай халуу шатама сүл элhэн доро (Сибириинхидэл ехэ бэшэшье hаа) нефтеэр тон баян газарнууд олдоо. Эндэхи нефтиин түрүүшынь фонтанай 1961 ондо сорголон шэдэлhэн байгаа hаа, харин мүнөө Урда Мангышлагай нөөсэ хэдэн миллиард тонноор тоологдоно. Эндэхи хэбтэшэнүүд олон үетэй юм. 1400 метрhээ 3500 метр хүрэтэр гүнзэгыдэ олдоhон нефть болон газ пирогой үенүүд шэнгеэр дабхасан байдаг. Совет нефтьшэд Баруун Казахстандахи энэ «пирогой» амтые үзөө.

Эсэгэ ороной нефтиин ба газай промышленностиин бии болоhоор зуун жэл байгша ондо Советскэ Союздамнай тэмдэглэгдээ. Энэ зуун жэлэй туршада орон дотор гаргажа абтаhан 2,3 миллиард тонно нефтиин хахадhаа ехэнь (1,3 миллиард тоононь) hүүлэй арбан жэлэй туршада абтаhан байна. Хаанта Росси тон бага хэмжээтэй нефть абадаг байhан — 1913 ондо оройдоо 10,3 миллион тонно абаhан юм. Ород ороной нефть харин баяшуулда угаа ехэ олзо олгодог байгаа.

Советскэ Союз Европодошье, Азидашье, Африка болон Латинн Америкадашье нефтеэ худалдадаг. 1963 ондо СССР 30 гаран миллион тонно түүхэй нефть, 21 миллион тонноhоо дээшэ нефтиин, синтетическэ зүйлнүүдые харин оронуудта худалдаа hэн.

Мүн нефтеэр дуталдадаг социалис оронуудта совет нефть ехээр эльгээгдэдэг. Волго шадарhаа абтаhан совет нефть дэлхэй дээрэхи эгээн ута—5000 модо тухай хэмжээтэй «Дружба» гэдэг соргоор ГДР, Чехословаки, Польшо, Венгри эльгээгдэнэ. Капиталис дэлхэйдэ эгээн ехэ гэгдэдэг: «Большой дюйм» (США) ба Трансаравиин нефтепроводуудые хамтаруулбашье, манай нефтепродhоо hураггүй богони байха. «Дружба» нефтепроводые ашаглалгаhаа ородог бүхы олзые харьяата табан орон хубаажа абадаг юм.

Нефть гээшэ мүнөөнэй индустриин хамагай шухала зүйл мүн. СССР-эй түлишын балансда нефть, газай эзэлдэг удельнэ хэмжээн 1953 оной 22 процентhээ 1963 ондо 48 процент болотороо ургаа. Мүнөө бүхы дэлхэй дээрэхи нефть болон газай удельнэ хэмжээн түлишын балансда 40 процентhээ үлүү гараад байна. Илгаань юуб гэхэдэ, СССР-тэхи нүүрhэнэй промышленность, бусад түхэлэй хатуу түлишэ гаргажа абалга зогсоогдодоггүй, харин хүгжэжэ үргэлжэлhөөр лэ байдаг.

Советскэ Союзай нефтиин асари ехэ баялигые бүри hайнаар ашаглабал, социалис обществын гол зорилгонуудые шиидхэлгэдэ — ниитын ажалай эгээн ехэ бүтээсэ түйлаха, арад зоной байдалые улам улам hайжаруулха ябадалда туhална. Тиимэл ушарhаа, 1964 оной эсэс багта дүн хамта 223 миллион тонно нефть абтаха гэhэн мэдээсэлые совет хүнүүд сэдьхэлээ ханан угтаа.

Илья АГРАНОВСКИЙ,
АПН-эй тайлбарилагша.

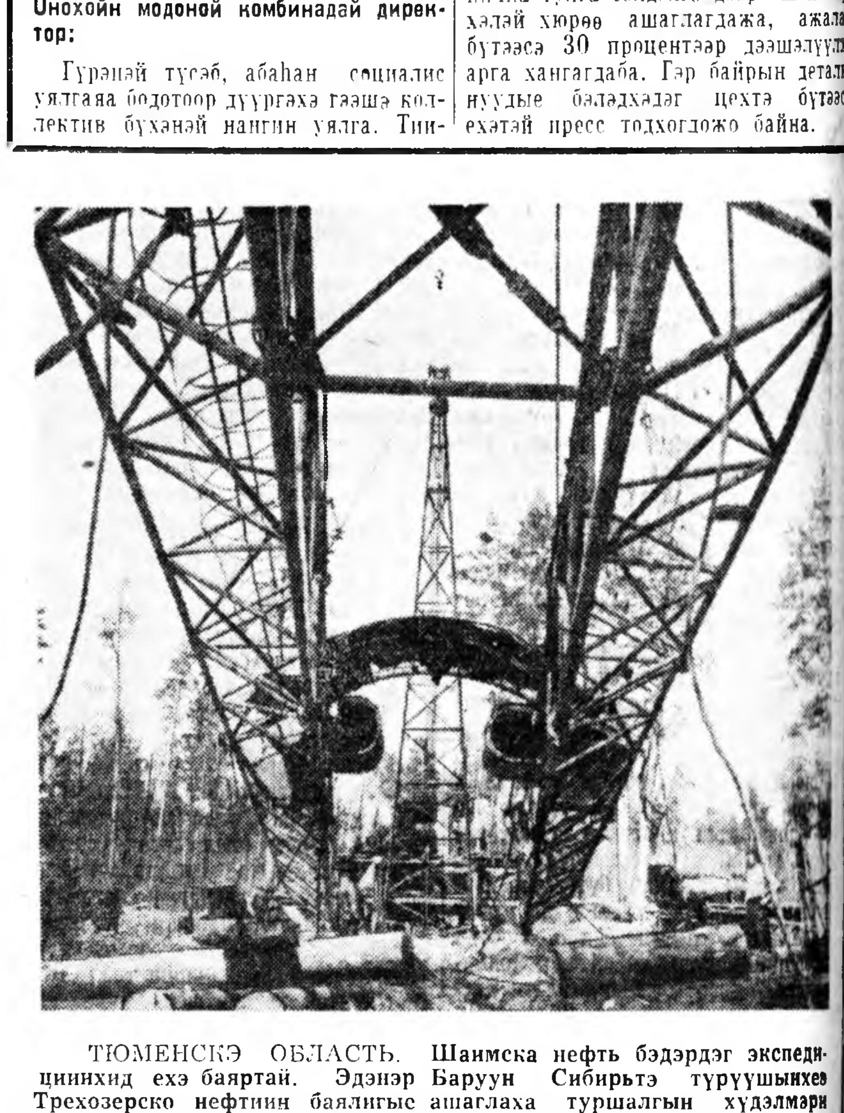

ТЮМЕНСКЭ ОБЛАСТЬ. Шаимска нефть бэдэрдэг экспедициинхид ехэ баяртай. Эдэнэр Баруун Сибирьтэ түрүүшынхеэ Трехозерско нефтиин баялигые ашаглаха туршалгын худэлмэри хэжэ эхилээ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нефтиин шэнэ вышкэ тайга соо тодхогдожо байна.

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной декабриин 4.

★

Улаан-Үдын локомотив-ва-он заһабарилгын заводой ту-үүшүүлэй тоодо Тамара Фо-ина, Мария Ахримец оролсо-ог. Вагон заһабарилгын це-эй шэрдэгшэд, коммунис ажа-ай ударнигууд—эдэ хоёр эхэ-эр даабаряа ходо үлүүлэн, айн шанартайгаар дүүргэдэг. алаанайнгаа һүүлээр тэдэнэр үралсажа, эрдэм мэргэжэлээ ээшэлүүлнэ: нэгэниинь Же-езнодорожно техникумэй дэшын отделенидэ, нүгөөдэнь оммунис ажалай һургуулида уралсадаг. Зураг дээрэ: Та-ара Фомина Мария Ахримец оёр.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

★☆★

ҺААЛИШАН Ж. БАТОРОВАГАЙ

БЭШЭГТЭ ХАРЮУ

КОЛЛЕКТИВЭЙ ХҮСЭН ЕХЭ

ҮНДЭТЭ НҮХЭР БАТОРОВА!

«Буряад үнэндэ» толилогдоһон ай бэшэгые манай гүүртын һаа-ад уншажа, зүрхэ сэдьхэлээ хү-эбэ. Иимэ үндэр зэргын нэрэ эад, хожомынь алдаха гээшэ һа-зоборитой, аягүйшье ушар байһа-нь ойлгосотой. Нэрээ хухаран-—яһаа хухара гэжэ арад зоной а сэсэн мэргэнээр хэлсэгшэ гүб

өшэгыетнай уншаад, харюу бэ-э гэхэдээ ядалсагдаба, юуншье э хэлэхэеэ маргаһан байнабди: эд эрхэ байдалнай, ажахымнай, зоноймнайшье арга шадал ондо ю байжа болоо. Тиимэһээ гол түлэб нгөө ажал, һуудал байдал ту-аа хөөрэжэ үгөө һаамнай боло-ой шэнги байба. Харин өөрынгөө алые бусадта жэшээ болгоно бэ-н. Манайшье али али тала-нь абажа харабал, дутуу дунда-д байха. Гадна үнэхөөрөө комму-ажалай эрилтэдэ хүсэд харюу-ар болохын тулада үшөөл ехэ э хэхэ ёһотой байнабди.

Түрүүшээр коммунис гэһэн нэрэ э хайшан гэжэ абаһан тухайгаа ы үгэ хэлэе. Коммунис ажалай өө гурбан жэл удаагуур мүрысөө-. Энэ үе соо бэе бэеынгээ абари ные, арга шадалые, мүн саашадаа ража, нүхэсэхэ байһан тухайгаа а мэдэжэ абаабди. Тиихэдээ нэгэеэ, илангаяа муугаар хүдэл-һанадаг гү, али ондоо дутагдал-нүхэдые коллективһээ гаргаха бэшэбди, харин хамтынгаа хү-тиимэ хүнүүдые заһажа абаха оролдоо бэлэйбди.

Энээнһээ гадна, ажалаа ходо шатайгаар ябуулжа байхын, үг-эн түсэб даабаряа саг соонь дүүр-э байхын тула ехэ бэлэдхэл хэг-. Үбһэ тэжээлһээ эхилээд, ма-байра байдал, харууһалга һай-рүүлха хүрэтэр ехэ хүдэлмэри эдөө хэһэн байгаабди.

Эгэн доро һуудал байдалаашье ажа эхилэгдээ һэн.

Иигэжэ хүдэлхэдөө хэдэн жэл агуур түсэб даабаряа ходо үлүү-дүүргэдэг байгаабди. Мүн ажа-далнайшье һайжараа, коллекти-най абари заншье һайн тээшээ лжа эхилээ һэн. Эгээл иимэ бо-байхадамнай, 1963 оной фев-ь һарада манай коллективтэ ком-нис ажалай үндэр нэрэ зэргэ ол-оо бэлэй.

Үшье хэлэхэб, иимэ дээдэ зэргын э алдартай болоод байхадаа, ту-шээр баярлаашье, омогорхоошье-. Тиигээд ямар ехэ харюусалга дээрээ даажа абаһанаа байн к мэдэрээ һэмди. Бодоод үзэхэдэ-мнай, иимэ нэрэ зүүжэ ябахань тэрээндэ хүртэхэһөө һураггүй ехэ харюусалгатай байба. Тиибэ ябашье мүнөө бидэнэр шадал зэргээрээ хүдэлжэ, нэрээ хухархагүйе оролдонобди.

Мүнөө үедэ байдалнай ямар гээшэб?

• Манай коллектив хамта 21 хүнһөө бүридэнэ. Һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө үшөө сентябриин 1-дэ дүүргээ бэлэйбди, тиигээд мүнөө түсэбһөө гадуур һүн тушаагдажа байна. Энэ амжалтыемнай гол түлэб элбэгээр бэлдэгдэһэн үбһэ тэжээл хангаа юм. Энээнэй хажуугаар тэжээл дрожжоор шанаржуулга искусственна һү хэхэ, бүлеэн үһаар унеэдээ уһалха гэхэ мэтые үргэнөөр хэрэглэнэбди. Илангаяа үбэлэй үедэ эдэ арганууд малай ашаг шэмэ ехэ болгохо хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ туһатай юм. Гадна үнеэдээ һааха, харууһалха талаар һаалишад фермэ дээрээ тон нарин нягта гурим журам тогтоонхой.

Һаяхан Сэлэнгын совхозой һаалишадай нээмэл бэшэг зүбшэн хэлсэжэ, үбэлэй үедэ үнеэн бүхэнһөө 1000 литр һү һааха гэһэн уряаень һайшаабабди. Манайда энэ зорилгые дүүргэхэ арга боломжо гүйсэд бии.

Саашадаа, 1965 ондошье ажал хэрэгэйнгээ барагтай байхын тула мүнөө хэрэгтэй соонь бэлэдхэл хэгдээ гээшэ. Тиихэдээ һү һааляа ерэхэ жэл бүри дээшэлүүлхээр хараална-бди. Имэл даа, тобшо тэдыгээр ажал тухайгаа хэлэхэдэ.

Байра байдал тухай хэдэн үгэ. Совхоз манай малшадта арбаад шэнэ гэр барижа үгөө һэн. Шэнэ клубтайбди. Тэндэмнай агитаторай хөөрөөн, лекци уншалга ходо боложо байдаг, мүн кино, концертшье таһалдадаггүй. Үшөө улаан булантай байхабди. Һаалишад үдэр, һүниин алишье сагта эндэ ерэжэ, шэнэ газетэ, журнал уншаха, хараха, даам шатаараашье сагаа үнгэргэхэ аргатай юм. Тиихэдэ Хэжэнгын хүдөөгэй библиотекын эмхидхэһэн нүүдэл библиотекэ саг соогоо ерэжэ, уншаха дуратай номыемнай асардаг байха. Өөһэдын магазин, бани бии, электрын гал, радио-дамжуулга гэхэ мэтэ мүнөөнэй хүнэй хэрэглэхэ ажаһуудалай бүхы хэрэгсэлнүүд бии шэнги. Автолавкашье манай захиһан юумые асаржа үгөөд ошодог.

Гүүртэмнай совхозой центрһээ арба холо гаран модоной газарта байдаг. Тиимэһээ манай гүйлтаар эндэмнай эхин һургуули нээгдэжэ, үхибүүднай эхин классуудые гэртээ байгаад дүүргэхэ аргатай болонхой. Сэхыень хэлэхэдэ, ажаһуудалай талаар ямаршье хашалангүй, бэлэн юумэн дээрэ байнабди.

Манай малшад гол түлэб 30—35 наһатай, наһан соогоо ябаһан хүнүүд юм. Тиимэһээ ганса ажалаа хараад ябахын аргагүй. Эрдэм ухаагаа баяжуулха хүсэлэнтэй гээшэ. Гүүртэдэмнай түрүү дүй дүршэлэй һургуули эмхидхэгдэнхэй. Эндэ гол түлэб ажал тухайгаа хөөрэлдэдэг, түрүү һаалишад, малшадай дүй дүршэлые шудалдагбди. Мүнөө жэл уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудые шудалха кружок хүдэлнэ.

Теэд энэ һуралсал манай хүсэлые дүүрэн ханганагүй. Юуб гэхэдэ, малшаднай 5—9 классуудай эрдэмтэй юм. Тиимэһээ юрэнхы эрдэмээ саашань дээшэлүүлхэ хүсэлэнтэй. Заримамнай заочноор һурадаг. Һаалишан Ж. Жанчиков Улаан-Үдын пединститудай 2-дохи курс дүүргэнхэй, И. Жигжитова мүнөө хүдөө ажахын техникумдэ орохоор бэлэдхэнэ. Харин бэшэмнай али нэгэн шалтагаанаар иигэжэ һураха аргагүйдэнэ.

Энэ асуудал совхозойнгоо парткомой, профсоюзай месткомой үмэнэ табиһан байгаабди. Үнгэрһэн жэл энэ гуйлтамнай дүүргэгдээгүй һэн. Энэ жэлдэ арга олдохоор гээбы гээд совхозой хүтэлбэрилэгшэд найдуулна. Совхозой центртэ залуушуулай үдэшын һургуули бии. Теэд 10 гаран модоной газарта тэндэ ябажа һураханиь бэрхэтэй шэнги. Юрэдөө, гүүртэ дээрэмнай консультпункт байгуулжа, багшанарай ерэжэ, бидэндэ туһаламжа хүргэдэг һаань, өөһэдөө гэртээ һуража байха аргатайбди. Энээн тухай бодомжолхые гуйгаа һэмди.

Үшөө нэгэ асуудал тухай. Мүнөө бидэнэр эбтэй эетэй коллектив болонхойбди. Энэ ушар өөһэдымнай оролдосын, бэе бэеынгээ абари зангые заһажа, нүхэсэхын ашаар түйлагдаа юм. 20 гаран хүн гээшэбди. Хүн бүхэнэймнай абари зан ондо ондоо, арга шадалайнгаашье талаар адли бэшэ. Гэбэшье хамтаржа, нэгэдэхэдээ хүсэтэй коллектив болодогбди.

Түрүүшээр зарим нэгэмнай архи тамхяар бэеэ һамааруулдаг, гэр бүлэдөөшье аягүй зан гаргагша һэн. Жэшээлхэдэ, моторист Ж. Найданов архида дуратайхан агша бэлэй. Энэ хүнэй аяг аашые хамтаараа хэлсэжэ, болюулаа һэмди. Мүнөө гүүртэ дээрэмнай архи тамхинай хойшолон тухай хөөрэлдөөн гарахаяа үнинэй болинхой. Иигэжэ хамтынгаа хүсые үшөө нэгэ ушарал дээрэ мэдэрэгдэһэн юм. Энээнтэй хамта ондоо элдэб янзын шашаг юумэн үзэгдэхэеэ болинхой. Хүн бүхэнэй нүхэртөө ёһотой хани ёһоор хандаха ушарые манайда хараха байхат: бэе бэедээ туһаламжа хүргэхэ, нэгэ нэгэнэйнгээ ажалда дутуу дутагдалнуудай тохёолдоо һаа, ондоо хүниие хүлеэнгүй, хараһан лэ хүн заһахые оролдохо, өөрынхи шэнгеэр хандаха заншал манайда гүнзэгыгөөр нэбтэржэ байһаниинь ехэ һайшаалтай юм.

Имэл даа һуудал байдалнай. Энээнэ коммунизмын шэнжэтэй гэхэнь ямар юм, тиибэшье манай, коммунис ажалай коллективэй зорилго хадаа хүн зоной бүхы һайн һайхан эрмэлзэлгые дэмжэжэ, дэлгэрүүлжэ, хүмүүжүүлэн болбосоруулжа, тиимэ шэнжэ бэдэрэн оложо, ажаһуудалдаа нэбтэрүүлхэ хэрэг болоно ха. Эгээл энэ зорилго бидэнэр дүүргэжэ байнабди гэжэ ойлгодогбди. Тиимэһээ бидэнэрые, «ерээдүйн харгы бэдэрэгшэд» гэжэ нэрлэдэг бэшэ гү? Энэмнай хүнгэхэн хэрэг бэшэ, шэнэл хадаа шэнэ ха юм. Бэдэрхэ, олоһоноо наринаар хинан хараха, шэлэн абаха хэрэгтэй. Олон тоото коммунис ажалай коллективүүд коммунис шэнжэтэй бүхы юумые бага багааршье һаань суглуулжа, согсолжо байбалынь, хожомоо хамта дээрээ ехэ баялиг болохонь дамжаггүй гэһэн зорилгые бидэнэр урдаа табидагбди.

Тиихэдэ таанар үшөө нэгэ асуудал табинат. Партийна организациин зүгһөө ямар хүтэлбэри байха ёһотойб гэһэн асуудалдатнай иимэл харюу үгэхэ байнабди: эндэ бүхы хэһэн, бүтээһэн ажалнай совхозоймнай партийна организациин туһаламжаар, үдэр бүриин зүбшэл заабариин ашаар хэгдээ. Тиихэдэ гүүртэ дээрэмнай партийна бүлэг бии. Юрэдөө али нэгэн үүсхэлнай манай коммунистнуудай зүгһөө, тэдэнэй сэхэ ударидалгын ашаар бэелэгшэ. Илангаяа ажаһуудалай талаар совхозой парткомой, тэрэнэй секретарь нүхэр А. Раднаевай оролдолго ехэ юм. Хүтэлбэрилэгшэдэйнгөө зүгһөө иигэжэ үдэр бүриин оролдолго гаргажа байхада, гараа дэлгээгээд һуужа болодоггүй.

Тобшоор хэлэхэдэ, коммунис гэһэн үндэр нэрэ зэргэ зүүжэ ябахын тула хоёр талын оролдолго гаргагдана гээшэ.

Энээгээр харюу бэшэгээ дүүргэхэмнай.

Ц. САНЖИМИТЫПОВ, бригадир,
П. ЦЫРЕНДЫЛЫКОВА, парторг.
Хэжэнгын совхозой Бахалайтын коммунис ажалай бригадын гэшүүд.

МАРТАГДАШАГҮЙ НЭГЭ УУЛЗАЛГА

ЗОХЕОЛШЫН ТЭМДЭГЛЭЛ

Манай ороной ниислэл хото—Москвагай улаан шулуун Кремлиин ханануудай дэргэдэ үндэр гранит дурасхаалта хүшөө огторгой өөдэ зүдхэн байдаг. «Джон Рид, гурбадугаар Интернационалай делегат, 1920 он» гэжэ хурса тодоор һиилээтэй үгэнүүдые тэндэ ябаһан хүн бүхэн харадаг. Зарим нэгэн уладууд, тиимэшье зон тон үсөөхэн ааб даа, энэ гайхамшагта тэмсэлшын габьяа түгэлдэр ажаябадалые, гал дүлөөр орьёлһон хүсэл зоригые һайса дуулаа, мэдээгүй байһан ушарһаа:

— Интернационалай хэрэгтэ хабаадалсахаһаа гадуур үшөө юу хэһэн юм ааб, хаанахи, ямар оронһоо ерэһэн, хэзээ, хайшан гээд наһа бараһан, юундэ заал һаа энэ нангин газарта хүдөөлүүлэгдэһэн байгаа хаб, — гэхэ мэтээр бодолгото болодог.... Гэртээ бусажа ошоһонойнгоо һүүлээр һурагшалжа, ном дэбтэр уншажа, энэ юрэ бусын хүнэй намтарые тэдэнэр бүхы наһан соогоо хадуужа абадаг.

«Джон Рид» гэһэн оройдоо хоёрхон үетэй, тоб гэмэ тодо нэрэ обогынь дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин хуби заяантай, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэдэ «шэнэ үүдэ нээжэ үгэһэн» Агуухэ Октябрьтай таһаршагүй мүнхэ холбоотой... Энээнһээ урагша би Джон Рид тухай дуулаһаншье һаа, тэрэнэй гэрэлтэ һайхан дүрэ шарайе, нугаршагүй хатуу зоригые үшөө хүсэд һайнаар мэдэхэгүй ябааб. 1959 оной намар Москва шадарай Переделкино гэжэ, уран зохёолшодой амардаг, ажалладаг тосхондо байха зуураа, нэгэ мартагдашагүй һонирхолтой уулзалгада хабаадалсаа бэлэйб. Манай совет литературын аха заха түлөөлэгшэдэй нэгэн Корней Иванович Чуковский тэндэхи амаралтын байшанһаа холо бэшэ байратай һэн. Аяар дала гаран наһатай аад, тэрэ хүхюун соггойгоор ташаганаса энеэдэг, халта бүхын татаад, холо холо алхалан хүнгэнөөр ябадаг. Үхибүүдтэ айхабтар дуратай, тэдээн тухай жэгтэй һонин номуудые бэшэһэн энэ хүн жэл бүри зунай һүүл багта гэрһээ холо бэшэ ой соо айхабтар ехэ түүдэг табижа, эдир ханинараа бахархуулдаг, сэнгүүлдэг заншалтай юм.

Тэндэ амаржа байһан бүлэг нүхэдүүд—Азербайджанай залуу прозаик Видади Шехлы, Монголой зохёолшон Далантайн Тарва, «Цирюльнигэй тэмдэглэлнүүд» гэжэ номой автор, Италиин коммунис партиин үнинэй гэшүүн Джованни Джерманетто бидэнэр тэрэ хүхюутэй шууяатай газар руу яаран ошобобди. Улаахан галстук зүүһэн урматай соггой үхибүүд олоороо ерэнхэй, уула хада мэтэ үндэрөөр хуурай мүшэр гэшүүһэн обоолоотой байба. Ирагуу һайхан хүгжэм зэдэлжэ, үгэ хүүр хэлээн боложо, юумэншье түлэг дундаа ябаһан хэбэртэй... Тээ һүүл багта «гэрэй эзэн» өөрөө һуурињаа бодожо, альга ташаан доро халта дохисогоогоод иигэжэ хэлэбэ:

—Нүхэдүүд, намайе үгэ хэлэхэнь гэжэ бү айгты. Би тиигэжэ саг эзэлжэ, таанарые хашараахагүйб. Манай дунда айхабтар холоһоо ерэһэн айлшан бии... Альберт Рис Вильямс.... Америкын уран зохёолшо, манай ороной хани нүхэр, зүблэлтэ засагаймнай мүндэлжэ байха үеэр Джон Ридтэй хамта Ород ороноорнай ябалсаһан хүн... Тэрэнэй хөөрэхые шагнаял даа.

Буурал сагаан толгойтой, тэгшэ үндэр бэетэй, энеэбхилһэн урин шарайтай хүн бодошоод байгаа һэн. Баярай альга ташаан удаан замханагүй. Баруун гараа тэрэ халта үргэжэ, «аали болыт даа» гэжэ гуйһан шэнгеэр зангаад абана. Амаршалһанайнгаа һүүлээр Альберт Рис Вильямс өөрынгөө алдарта нүхэр тухай дэлгэрэнгы һониноор дурдан хэлээ бэлэй.

...Аяар холын Америкын Холбоото Штадуудай баруун захада, Номгон далайн сагаан хөөһөөр бураһан, «номгоршогүй» долгинуудай хүбөө дээрэ Портленд гэжэ юрын хото байдаг. Бүри үни хада, Колчагай сэрэгүүдые абарха һанаатай баяшуулай буу зэбсэг эльгээжэ байхада, эндэхи хүдэлмэришэд эгээн түрүүлжэ, тэдээниинь ашаалха тээхэеэ арсаһан юм. Энэ хотодо 1887 ондо манай нүхэр Джон Рид түрөө бэлэй. Эсэгэнь мүхэшагүй хатуу зоригтой, нэгэл һанаһанаа заатагүй дүүргэжэ һаладаг, хүдэр тулгатай эрэ юм һэн гээ. Нютагай газар уһа, ой модые баяшуулай булимгаран эзэмдэхэдэнь Джон Ридэй эсэгэ тэдэнэй урдаһаа хатуугаар тэмсэжэ ороһон байгаа. Хэды сохюулаа наншуулаашье һаа, албан ажалһаашье хаюулаа һаа, «бэеэ тушаажа», тэдэнэй урда һугэдэн унаагүй һэн.

Эсэгынгээ эрэлхэг зоримгой абари зангые, хурса сэсэн бодолые хүбүүниинь үг залгамжалан абаһан юм. Үшөө дээрэнь түрэлхиинь оюун бэлиг айхабтар ехэ бэлэй. Дунда һургуули дүүргээд, алдар суута Гарвардска университедтэ тэрэ ошожо оробо. Нефть, шулуун нүүрһэ, булад түмэрэй уурхайнуудые эзэмдэдэг баяшуул олонхидоо үрэ хүүгэдээ тэрээ руу эльгээгшэ һэн. Тэдэнь дүрбэн жэл соо бага сага эрдэм шудалжа, дура зоргоороо зугаалжа, элдэб спорт эрхилжэ гарахадаа, эхэ, эсэгынгээ хэрэгые яһала барагаар саашань үргэлжэлүүлдэг байгаа.

Бэлигтэй хурса, һайн һайхан сэдьхэлтэй Джон Рид тэндэ һуралсажа байха үедөө бүгэдэндэ мэдээжэ болоо һэн. Багшанарайнгаа хөөрэхые анхаран шагнадагшье һаа, баяшуулай хүбүүдтэй үдэр бүхэндэ хамта һуралсадагшье һаа, һүүлэй һүүлдэ тэндээ социалис үзэлтэнэй клуб эмхидхээ бэлэй. Энээнииень гайхажа сошоһон ноёд һайдынь «үшөө үхибүүн зандаа байна даа, һургууляа дүүргээд, зоной дунда ороходоо гансата хубилна бэзэ» гэлдээ агша һэн.

Һургууляа түгэсхэхэдөө тэрэ эрдэмтэнэй нэрэ зэргэтэй болобо. Джон Рид эдир залууһаа айхабтар нугархай һайнаар, удхатай хурсаар бэшэдэг һэн. Тиимэһээ шогтой зугаатай хүүдаһанай редакторынь байһан юм. Шүлэг найруулгануудые, багахан зураглал, зүжэгүүдые ехэ шадабаритайгаар тэрэ бэшэдэг байгаа. Энээниень обёорһон хэблэлэй газарнууд элдэб захил хэжэ эхилээ, журналнуудшье хүбхэгэр ехэ мүнгэ түлэдэг болоо, томо томо газетэнүүд хариин гүрэнэй байдал тушаа шэнжэлэл хүүлэдэг һэн. Джон Рид ямаршье сагта һууха байхагүй, ходол харгы замда ябадаг хүн болобо. Тэмсэлтэй хүлгөөтэй, шууяатай, хёмороотой газарнуудта тэрэ заатагүй хүрөөд лэ, гол удхыень ойлгожо, хурса тодоор бэшэлдээд лэ байдаг бэлэй. Петерсондо болоһон бүд нэхэгшэдэй бүһалгаан... Рокфеллерэй барлагуудай зэбсэгтэ тэмсэл.... Мексикын таряашадай үймөөн...—эдэ бүгэдые Джон Рид нюдөөрөө хараа, тэрээн тухай һайса бэшээ.

Дэлхэйн империалис дайнай эхилһэнэй һүүлээр Джон Рид үхэр буунуудай нэрьежэ, үхэлтэ байлдаанай боложо байһан газарнуудаар—Франциар, Германяар, Италяар, Турцяар, Балканааршье өөдэ руугаа ябахыса ябаа...

1917 оной зун хубисхалта тэмсэлээр хүүеһэн ород орондо Джон Рид, Луиза Брайант (һамганиинь, баһа уран зохёолшо), Альберт Рис Вильямс гурбан ерэһэн байгаа... Петроградта байра һууряа арай гэжэ олохотойгоо адли Джон Рид нэгэ газартаа һуужа шадаагүй. Хаана ямар тэмсэл, хүдэлөөн болоноб, үгышье һаа али нэгэн шухала хэрэг гаранаб, тэрээ руу заал һаа хүрэжэ ошодог һэн. Алдарта Смольнын таһалгануудаар хэды олон нойргүй һүнинүүдые үнгэргөөб, саг зуурын правительствын һандаран унахые ажаглажа, Үбэлэй ордон руу ямараар харгылааб! Элдэб фабрика, заводууд, сэрэгэй частьнуудаар ошожо, олон мянганай суглаан дээгүүр амаршалгын үгэ ходол хэлэдэг байгаа. Ямаршье һаа съезд, зүблөөндэ ерэхэдээ саарһа, карандашаа үнил гарганхай, саг үргэлжэ бэшэжэ, зуража һуугша һэн.

Өөрынь тэрэ үедэ абажа ябаһан тэмдэглэлэй дэбтэр соо ород алфавит нягтаар буулгаһан байдаг. Хайшан гээд англяар үгүүлэгдэдэгынь үзэг бүхэнэй дээрэхэнэ тайлбарилаатай. Тиихэдэ өөрөө нэгэшье үгэ ородоор мэдэхэгүй ерээ бэлэй... Газаа, гэртэ дуулаһан яраанай юрын үгэнүүдые Джон Рид ходо тэмдэглэжэ абадаг байгаа. Элдэб уряа, соносхол, ном дэбтэр, «Правда», «Известия» газетэнүүдые тэрэ зорюута суглуулаа. Тэдээнэйнгээ ашаар эндэхи ороной байдалые, хубисхалта тэмсэлые харуулһан дундарха дууһахагүй ехэ гэршэ, баримтануудтай болоһон юм...

1918 оной гараһанай һүүлээр нютагаа бусажа, Нью-Йоркын гаваньда буун гэхэдэнь, гурим журам сахиха газарай түлөөлэгшэд хамаг бүхы саарһыень хуряажа абашаһан юм. Зүгөөр өөрөө айхабтар һанаамгай, һүбэлгэн ухаатай байһан лэ хадаа, хайшаншье гээд бэзэ, тэдэ бүхы «зөөриеэ» һөөргэнь гартаа оруулаа бэлэй. Үй түмэн хүн зонтой Нью-Йоркдо уйтан багахан таһалга соогоо һуугаад, газаа гудамжадашье, газар доогууршье гүйһэн элдэб машина, поезднуудай түерөөн нэерээн доро Джон Рид өөрынгөө алдар суута зохёол бэшээ һэн. Тэрэнь «Дэлхэйе доһолгоһон арбан үдэр» гэһэн ном байһан юм. Америкын хархис этэгээдүүд энээниинь хүн зондо хүргүүлхэгүй гэжэ али бүхы аргаараа оролдоо. Номойнь гар бэшэгые хулгайлха зорилготойгоор тэдэнэр хэблэлэй газарта зургаа дахин добтолго хэһэн байгаа.

Һүүлдэ В. И. Ленин энэ номыень айхабтар һонирхон уншаад, бүхы арадуудай хэлэн дээрэ оршуулжа, хэдэн миллион хэһэгээр хэблэгдэн гаргахыень һайшаан дурадхаһан юм. Агуухэ Октябриин үдэрнүүдтэ Джон Рид тэмсэлэй гол газарнуудаар эрэлхэг зоригтойгоор ябажа, бүхы ушар байдалые өөрынгөө нюдөөр хаража, иимэ гайхамшагта зохёол бэшэһэн байгаал даа....

Джон Ридэй хани нүхэрэй энэ үнэн зүрхэнэй хөөрөөе шагнаһан хүнүүд сэдьхэлээ хүдэлгэн, хэзээдэ мартахагүйгөөр хадуужа абаа бэлэй.

Ч. НАМЖИЛОВ.

Улаан-Үдын коммунис ажалай сэмбын фабрикынхид жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэеэ тэмсэнэ. Фабрикын сэмбэ нэхэлгын цехэй хүдэлмэришэн, коммунис ажалай ударник Надежда Кузьминична Шеховцова халаанайнгаа даабари 109 процент хүрэтэр дүүргэнэ, нэхэһэн сэмбэнь эрхим шанартай байдаг. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. К. Шеховцова.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ЗАЛУУШУУЛАЙ УРАН БЭЛИГ

Зугадан нүүлгын, дайнай үеын бэрхэшээл үзэһэн, һаяшагайл уран бэлигэйнь онсолон тодорһон мастернууд мүнөө совет уран зурагай искусствада элиржэ байнхай.

I.

Энэ мастерскойдо би түрүүшынхеэ ерээгүй байхаб. Дундуур бэетэй, хара үһэтэй, үндэр нэхэмэл энгэртэй арһан хүүртиг үмдэһэн хүн намайе угтаба. Һулабтар аад, үлэ мэдэг бардаастай, нэгэ жагдаар дуутардаг. Энэмнай скульптор Александр Семынин байгаа. Хоёр жэлэй урда тээ Уран зурагай-промышленна дээдэ училищи дүүргэһэн, нэгэ жэлэй үеэр Уран зураашадай союзда ороһон.

Семынин һаяхан Эстониһоо ерээд байба. Загаһашадтай хамта далай дээгүүр ябаһанаа бусаа. Сейнер онгосын хэлбэлзэһэн палуба дээрэ, һалхинай һэршэгэнээн соогуур, долгиной салгидаан дундуур ерээдүйнгөө зурагай композици тухай бодоһон байгаа хаш. Тэрэнэй «харань» таһалгын нэгэ буланда нойтон клеёнконуудаар орёогоотой байна.

Загаһашадай шэг шарайнь дорюун, абаһаар харахада, шэрүүбтэр шэнгеэр зурагданхай. Алишье талаараа тодо һонор, уран хурсаар харуулагдаа. Загаһашад гээшэмнай олон янзын хүнүүд ааб даа. Гансашье наһанай бэшэ, мүн олон талаараа онсо илгаатай.

Скульптор зурагуудаа харуулба. Нэгэ басаганай дүрэ зураг илангаяа һонин. Тэрээниие модоор бүтээгээ. Энэ образой зарим шэнжэнүүд: согтой хүлгөөтэй бодол, даруу зан, залан сэхэ заншалынь шадамараар харуулагдаа. Тэрээнэйнь хажууда «Үнинэй коммунистын портрет» зэргэлээд табяатай байна. Энэнь коммунистын түбшэн сэсэн бодол, ехэ дүй дүршэл, баян ажабайдалые түрүүшын ээлжээндэ гаргаа.

Дэргэдэхи станогтонь — маршал Михаил Тухачевскиин бюст бүтээгдэнхэй.

II.

Талмагар нюуртай, үгөөр үсөөн хүбүүн — Владимир Ковенацкий Семынинайда ерээд байба. Владимир энэ жэл Москвагай уран зураашадай профессиональна эмхидэ абтаа. Полиграфиин институтда һурахадаа (эндэ мэдээжэ бэрхэ мастернууд Владимир Фаворский, Андрей Гончаров хэшээл хэдэг һэн), Ковенацкий Москвагай залуу уран зураашадай выставкэдэ хабаададаг байгаа. Станислав Лемэй зохёолдо хабсаргаха зурагуудынь Польшодо эмхидхэгдэһэн совет графикын выставкэдэ табигдаа. Ковенацкий ниислэл хотын олохон журнал болон хэблэлэй газарнуудта хабаададаг. Мүнөө һонин тухайдаа хөөрэлдэхэ, тиихэтээ хамта шэнэ карикатура, шаржнуудаа харуулха гэжэ нүхэртөө ерэһэн байгаа.

Ковенацкиин зурагууд уран рассказ шэнги болоно. Тэдээн доторнь уран зураашын урихан мэшьеэл, хүхюун шог харагдабашье, бодото байдалай арюун һайханиие зураглан харуулха хүсэл абьяаста яашье зуришэнэгүй. Шогтой хүхюунээр зураглаһан «бүлэг хүнүүдэй портрет». Эдэ хүнүүд зорюута томоотой, бүдүүзгэй янзаар харуулагдаа. Велосипедээр урилдадаг хүхюу хүбүүн «Этигэнэгүйб», бү хүсэ!» гэһэн плакат һуудалдаа бэхилэнхэй.

Америкэ ба американецууд тухай хөөрэһэн өрёо зураг. Президентын юрэ бусаар наһа бараһан тухай мэдээсэл тушаа олон янзаар хандаһан ябадал тэндэнь харуулагданхай.

III.

Залуу уран зураашадай намтар олон талаараа адлишуу байдаг. Мастерскойдо ерэһэн гурбадахи зураашa—ходо энеэбхилэн байдаг Юрий Рыжик Третьяковско галерейн оршондохи Москвагай уран зурагай дунда һургуулида Ковенацкиһаа нэгэ классаар урид һураһан. Хожомынь Суриковай институт дүүргээд, Уран зурагай академидэхи дипломнигуудай выставкэдэ амжалтатайгаар хабаадаһанай һүүлээр, хоёр жэлэй турша соо Костромада багшалжа байна.

Рыжигэй зурагуудтай хэдэн ном Костромагай, Ярославлиин хэблэлнүүдтэ барлагдажа гараа.

— Гарсиа Лоркиин «Жандармы» гэһэн шүлэгэй удхаар зураг даһан линогравюра—шэнэ зураг харуулха зуураа, эдэ морито сэрэгшэд дундада зуун жэлэй һүниин балай харанхы соогуур түрэһэн байха,—гэжэ уран зурааша тайлбарилба.—Эндэ хоёр хүсэн—үдэр һүни хоёр, сэсэн ухаан тэнэг бодол хоёр зуришэнэ. Морито сэрэгшэд мүнөө хүрэтэр харшалан намнажа үргэлжэлһөөр. «Эдэнэр ара талаһаань ороно... Тэдэниие харахадаа, бэе хүйтэ даадаг, хүнүүд аниргүй болодог, хооһон талын уршагта байдал харагдадаг»,—гэжэ Лоркиин бэшэһые уншана.

Юрий Рыжик Шекспирэй, Гофманай, Томас Маннай зохёолнуудта, Анна Франкын дневнигтэ хабсаргаха зурагуудые зураһан, американска баледэй гастроль хараад, хэдэн линогравюраар һанал бодолоо элирхэйлһэн байна.

«Гамлет» гэжэ хуудаһанда үнэн замаар эсэстээ хүрэтэр ябаха гэжэ шиидэһэн хүнэй, аймхай тулюур амитанай тулалдаанууд харуулагданхай.

Энэ жэл РСФСР-эй Уран зураашадай союз Юрий Рыжигые өөрынгөө творческо дачада эльгээгээ. Залуу уран зурааша тэндэ байжа, үнгэтэ хэдэн линогравюрнуудаа бэшэжэ дүүргээ.

Уран зураашад шэнэ зохёолнуудые шэнжэлэн харана, шэнжэ шанар тухайдань арсалдаан болоно. Заримдаа тон эгсэ, хэсүү шанга сэгнэлтэнүүдшье үгтэнэ. Тиигэбэшье, танил нүхэдтэ үлүү олон үгэ байха ёһогүй ха юм. Эдэнэр ехэ искусствын замда орожо байһанаа, һанал бодолоо бэелүүлхэ гээшэ онол мэргэжэлээ мүн шанартань хүргэһэн ябадал бэшэ, саашадаа оролдосотойгоор хүдэлмэрилхэ, һураха, шэнэ аргануудые бэдэрэн шудалха хэрэгтэй гэжэ ойлгохо зэргэтэй.

Иван КУПЦОВ.

«Искусство ба замбуулин»... Скульптор В. Панферов—«Космонавтнууд».

ТАСС-ай фото.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1964 оной декабриин 4.

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ СУУРХАНХАЙ

РЕПОРТАЖ

Үзэсхэлэн гоё ой тужын гүн оёорто түбхинэһэн Забайкалиин ангай совхоздо хүрэжэ ерэхэдэмнай—«зөөлэн алта хүряалгын» халуун хаһа эхилэнхэй, хүн бүхэн туха сүлөөгүй ажаллажа байгаа һэн. Һаяхан лэ алагдаһан мор монсогорхон, гоё һайхан үнгэтэй үнэгэдые мори шаргада хэдэн арба, хорёодоорнь ашаад, тэдэнээ ангай арһа үбшэдэг цехтэ асаржал, асаржал байхань абаһаар обёорогдоо бэлэй.

— Хэды шэнээн үнэгэнэй заха энэ жэлдэ гүрэндөө тушааха болонхойбта?—гэһэн асуудалда совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ, ан араатаниие үдхэлгын мастер болоһон Георгий Кириллович Трушков иигэжэ харюусаа:

— Манай совхоздо гүрэндэ тушаагдаха ёһотой ангуудай — үнэгэн, норконуудай түсэб декабриин нэгэндэ сүм дүүргэгдэбэ. Мүнөө үбшэлгын халуун хаһа эхилээд байнхай. Тиихэдээ шэнэ жэл болотор эдэнэрэйнгээ арһа гүрэндэ тушаагаад байха зорилго табинхайбди. Байгша ондо нэгэ миллион 905,4 мянган түхэригтэ ангай арһан тушаагдаха юм. Арга боломжоёо хаража, тооложо үзэхэдэмнай, хараалагдаһан энэ түсэбнай ниилээдгүй холо ошохонь ха.

—Ангуудаа юундэ нэгэн доро алажархина гээшэбта. Иихэдэтнай үһэ нооһониинь муудахагүй гү?

— Хүн лэ бүхэн абаһаар лэ иимэ асуудал маанадһаа асуудаг. Нэгэдэхеэр, олон түмөөрөө үдэһэн эдэнэрые нэгэшье үдэр үлүү байлгажа эдеэлүүлхэ гээшэ аргагүй ехэ хүдэлмэритэй, гарза хохидолдошье оруулхадаа болохо. Тиимэһээ гарзалуулагдаха ёһотой үнэгэ, норконуудаа бригада бригадаараа хубаажа ерээд, нэгэ сагта дууһыень гаргадагбди. Тиихэдээ, эдэнэрнай хэды ехэ алмалта үгэнэ гэжэ һананат? Хэдэн хоногой туршада ангай арһан үдхэн гоё болошонхой байдаг. Энэ болзороо алдабал, баһал нооһонойнь шанар муудашаһан байдаг. Эдэ бүгэдэеэ һайнаар ойлгоһон хүдэлмэришэднай алагдаха ангуудые нэгэшье үдэрөөр хожомдуулангүй, халуун хаһаяа саг соонь эхилдэг. Энээнэй үдаа ангуудаа үбшэжэ, арһанайнь өөхэ абажа, нэгэ жэгдэ болгоод, түсхай хэбтэ угладаг, хатаадаг байнабди. Хатааһанай һүүлээр бүхы эдэ арһануудаа һамнажа, сортолжо эхилдэг байгдана. Эгээл хүшэр хүндэ ажалнай эндэл гаража ерэдэг. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ бүхы хүдэлмэреэ декабриин тэн оболотор хэжэ дүүргэхын хойноһоо хоорондоо социалис мүрысөө үүсхэн, бригада бүхэн ажаллажа эхилэнхэй.

Жэлэй дүүрэтэр совхозой хүдэлмэришэд дүшэ мянгаад норкын, 4.800 үнэгэнэй арһа гүрэндэ тушааха юм. Тиихэдээ ан бүхэнэй арһанай үнэ сэн нэгэ адли сортын, нэгэл сэнтэй байха болоно. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ норкын арһан 37, үнэгэн 93 түхэригэй болоһон байгаа. Харин энэ жэлдэ норкын арһа 38 түхэригтэ хүргэхэ, үнэгэнэйхиие 88—89 түхэригөөр тушааха түсэб совхозой хүдэлмэришэд урдаа табина.

Совхозой норко адуулагшад хоорондоо дүрбэн бригада боложо хубааараад, 15.800 толгой арьяатаниие хабарһаа хойшо гарзагүйгөөр тэжээжэ, мүнөө дүшэ мянгыень гүрэндэ тушаахаар бэлэдхэжэ байна. Эдэнэр cooһoo үнгэтэ норконуудые адуулагша Светлана Булаевагай бригада үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурханхай. Халтар хара үнэгэ адуулагшад cooһoo Татьяна Федорова алдар сууда гараһан байна.

Мүнөө ангай арһа үбшэжэ абаха талаар дүршэлтэй болоһон хүдэлмэришэд Екатерина Копылова, Елена Власова, Валентина Филиппова, Анна Трифонова, Анна Варфоломеева, Ася Свинина гэгшэд гурбан зуу гаран хүдэлмэришэдэй дунда шалгаржа, үдэртөө хэдэн арбаад үнэгэ, норко үбшэнэ.

Жэл бүхэндэ Лондондо үнгэргэгдэдэг уласхоорондын выставкэдэ табигдажа, далайн саагуур магтуулдаг болоһон манай Забайкалиин олон янзын үнгэтэй норко олошоруулха талаар совхозой мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд ехэхэн оролдолго үүсхэл гаргана. Жэшээнь, 1948 ондо эгээн түрүүлэн манай ииишэ асарагдаһан 150 норко Байгал шадарай хүйтэн уларилда тааража, үдэ үдэһөөр, мүнөө аяар 50 мянгаяа шахаба ха юм. 1961 ондо 7.300 толгой норко гүрэндэ тушаагдаа һаа, энэнь мүнөө аяар 40 мянга болоо!

— Манай совхозой коллектив коммунис ажалай ажахы гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хэдэн жэлэй туршада тэмсэжэ байнхай. Байгша оной зун совхозой дирекци, партийна, профсоюзна организаци ветамбулаторидоо коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо һэмди,—гэжэ нүхэр Трушков омогорхоно.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума олон түмөөрөө үдэжэ эхилһэн ан арьяатанаа гарзагүйгөөр ондо оруулжа, баян олзо абахын хойноһоо амбулаториин хүдэлмэрилэгшэд үдэр, һүнигүй оролдожо байдаг. Совхозой главна ветеринарна врач Александр Матренин түрүүтэй амбулаториин хүдэлмэрилэгшэд ангуудайнгаа элдэб янзын үбшэндэ дайрагдахагүйн тула яһала ехэ оролдолго үүсхэл гаргана. Үбэл дунда ангуудай эдижэ байха витамин һайнтай 55 тонно ногоон тэжээл гидропонно аргаар ургуулжа абаһан байна. Энээнһээ гадна, модоной шэлбүүһэ бусалгажа, гүлгэлхэ ангуудтаа үгэдэг болонхой.

— Модоной шэлбүүһэнэй шүүһэн юугээрээ һайн бэ?

— Модоной шүүһэн «Е», «К» витаминуудаар элбэг байдаг. Урдань һая гараһан гүлгэдэймнай һабар улаан, халзан байдаг һэн. Энээнһээ боложо, эдэнэрнай олоороо гарзалжа эхилдэг бэлэй. Олон жэлэй туршалга хэжэ, модоной шэлбүүһэ, ногоон тэжээл эдэнэртээ үгэдэг болохоһоомнай хойшо гүлгэдэй гарзалха ушар хараа байса хороо,—гэжэ нүхэр Матренин хөөрэнэ.

Дурсагдагша витамин һайнтай тэжээл эдиһэн гүлгэдэй махабадшье һайжаржа, хүйтэ нойтондо, элдэбын халдабарита үбшэндэшье дайрагдахаяа болиһон байна. Энэ жэлдэ совхозой хүдэлмэришэд амбулаториин мэргэжэлтэдэй иимэ ехэ туршалга хэжэ, ангуудаа гарзада оруулангүй байһанайнь ашаар түсэбһөө гадуур 4.700 норко, 610 толгой халтар хара үнэгэ абажа шадаа бшуу.

Мүнөө совхозой хүдэлмэришэд үдэхынь тула 5.800 халтар хара үнэгэ, 9.600 толгой норко үлөөгөөд, бусадыень алажа, шанар һайнтай арһа гүрэндөө тушаахаар бэлэдхэжэ байнхай.

— Гүрэндэ тушаагдаһан арһан cooһoo олон янзын үнгэтэй норкын арһан бүлтанай анхарал татадаг. Жэшээнь, норкын арһаар оёгдоһон даха аяар гурба мянган түхэригтэ болодог. Тээд энэмнай эхын һүүлээр басагандань, удаань аша басаганай үмдэжэ үрдихэ гоё һайхан дэгэл ха юм,—гэжэ совхозой хүдэлмэришэд өөһэдынгөө тэжээһэн норконуудай арһа һэжэрэн, һагсагануулан байгаад омогорхоно, һайрхана.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Энэл даа, манай баялиг,— гэжэ совхозой түрүү мастернуудай нэгэн Г. К. Трушков омогорхоно. 2. Анна Трифонова ангай арһа үбшэжэ һууна. 3. Валентина Красикова сагаан норко харуулжа байна.
Авторай фото.

Орлигой һургуулиин һонин

КАЛАНДАРИШВИЛИИН НЭРЭМЖЭТЭ...

6-дахи «Г» классай һурагшад Н. А. Каландаришвилиин нэрэтэй отряд болохо гэһэн эрхэ олобо. Һурагшад түрүүшынгээ үдэшэ пенсионернууд Ш. У. Аюшеев, профессор С. В. Обручевой нүхэр, мэдээжэ ангуушан Д. А. Мунконов, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь В. Галсанов гэгшэдые уряа.

В. Галсанов түрүүлэн үгэ хэлэжэ, Н. А. Каландаришвили тухай тобшохоноор хөөрөөд, суута хүнэй хэдэн фото-дүрсэнүүдые болон тэрээн тухай бэшэгдэһэн хэдэн статьянуудые бэлэглэв.

Ш. У. Аюшеев, Д. А. Мунконов гэгшэд һурагшадта Н. А. Каландаришвили тухай хани халуунаар хөөрэжэ үгөө.

Энэ сагһаа хойшо һурагшад суута герой тухай элдэб материалнуудые суглуулха гэжэ хэлсээ.

ҺОНИРХОЛТОЙ ҮДЭШЭ

Һургуули соо шаг шууяатай. Үхибүүд гоёор хубсаланхай, шэг шарайнуудынь хүхюун. Юуб гэхэдэ, энэ үдэшэ комсомолдо ороһон 8-дахи «А», «Б» классуудай һурагшадта комсомольско биледүүд барюулагдаха байгаа бшуу. Һурагшадай үдэшэдэ олон айлшад уригданхай.

Һургуулиин директор П Д. Марзаев һургуулиин партийна, комсомольско организацинуудай зүгһөө үдэшые нээжэ, залуушуул, комсомолшуудые амаршалба.

Залуушуулые аймагай түрүүшын комсомол Д. Ш. Цыбикова, түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ И. О. Бадмаев, һургуулиин ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь В. Бугалов халуунаар амаршалһан байна.

Залуушуулда шэнэхэн биледүүдые ВЛКСМ-эй райкомой секретарь В. Галсанов барюулжа, хүбүүд, басагадта амжалта хүсөөд, хододоо түрүү зэргэдэ ябахыень уряалба.

Һүүлдэнь һурагшадай хүсөөр концерт болоо.

ЛЕКЦИ УНШАГДАБА

Һургуулиин һуралсалай талые даагша А. Ш. Аюшеева нэгэдэхи четвертиин дүнгүүд тухай, физикын багша М. Н. Захарова үхибүүдые гэртэнь яажа хүмүүжүүлхэ тухай лекцинүүдые тосхоной хүн зондо радиогоор уншаба.

КОНЦЕРТ ХАРУУЛБА

10-дахи классай һурагшад Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо ошожо концерт харуулаа. Һурагшадай наадые колхозникууд халуунаар үгтаа. Һаяын сагта һургуулиин һурагшад бэшэшье колхозуудта гарахаар хараална.

Вл. ДАГБАЕВ.

Аха.

ХОРИИН АЙМАГТА

УДАРНИК НЭРЭНЬ АЛДАРТАЙ

Хэжэнгын совхозой хоёрдохи отделениин һаалишан Пелагея Цырендылыкова үнгэрһэн 10 һарын туршада даажа байһан үнеэн бүриһөө 2.240 килограмм гаха гү, хамта дээрээ 391 центнер һү һаагаа. Энэ нүхэрнай гансахан совхозой бэшэ, харин аймагай һаалишадай мүрысөөндэ түрүүлэнхэй. Нүхэр Цырендылыкова һү һаалгаар эрхимлэжэ ябаһанайнгаа түлөө путёвкоор шагнагдажа, Эхэ оронойнгоо ниислэл Москва хото —ВДНХ-да ошожо ерээд, мүнөө улам эршэтэйгээр ажаллажа байна. Тэрэнэй коммунис ажалай ударник нэрэнь алдартай.

Һү һаалгаар үндэр амжалта туйладаг тухайгаа нүхэр Цырендылыкова бусад һаалишадтаа хөөрэжэ үгэдэг байна. Тэрэ хадаа шэнэ юумэнүүдые ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ анхарал оролдосотойгоор хандадаг юм. Жэлэй эсэс хүрэтэр үнеэн бүриһөө 2500 килограммһаа доошо бэшэ һү һаахын түлөө тэмсэнэ.

ЭРХИМЭИ ЭРХИМҮҮД

«Первомайский» совхозой механизаторнуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 10 һарын дүн гаргагдаба. Энэ үе соо Петр Степанович Афанасьев «ДТ-54» трактораар 1345 га зөөлэн хахалалга хээ. Нүхэр Афанасьев ажал хүдэлмэридөө абьяастайгаар хандаһанай, трактораа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаһанай, тэрэниие хаһа саг соонь һайнаар заһабарилһанай ашаар иимэ амжалта туйлаа.

Тиихэдэ трактористнууд нүхэд Леонид Антонович Головнев, Александр Павлович Мякотин гэгшэд хабарай тарилгын, үбһэ таряа хүряалгын үедэ эрхимээр ажаллажа, «ДТ-54» трактораар 900—903 га зөөлэн хахалалга хэбэ.

ҮБЭЛЖЭЛГЭЕЭ ҺАЙНААР УГТАБА

Аким Григорьевич Абрамов хонин ажал дээрэ үдаанай хүдэлжэ, баян дүй дүршэлтэй болоһон хонишон. Тэрэ хадаа харууһалжа байһан хонидһоо олон түл абадаг, нооһо ехээр хайшалдаг, гарза хоролтогүй, тобир тарганаар ондо оруулдаг байха юм. Нүхэр Абрамов ерэхэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 100 хурьга абаха, 3 килограмм нооһо хайшалха уялга абаад, оролдосо ехэтэйгээр ажаллажа байна. Отарын хонишод үбэлжөөндөө хаһа саг соогоо орожо түбхинөө. Малайнгаа үбһэ тэжээл ехээр зөөжэ газаагаа оруулаа, хашаа хорёогоо гүйсэд заһабарилаа. Хүрбын совхозой хонишон нүхэр Абрамов иимэл хадаа хонидоо һайнаар харууһална, суута хонишон гэжэ нэрлүүлнэ.

152571 ҮНДЭГЭ

Наталья Яундина — Анаагай совхозой эрхим тахяашан. Жэлэй эхинһээ хойшо энэ нүхэр 152571 үндэгэ суглуулжа гүрэндэ тушааба. Тахяагаа зүбөөр эдеэлүүлдэг баян дүй дүршэлтэй байһан тула иимэ амжалта туйлаа ха юм.

Д. ДОРЖИЕВ.

КУАНАЙ ХУБИ ЗАЯАН

Үндэр дабаан дээрэһээ уруудаһан зам Хара голой эрье зубшан зурьна. Эгээл эндэ, оршон тойрон үндэр хадануудаар халхалагдаһан гол газарта, һолоомо ба хирпиисэ хушалтатай нэгэ дабхар гэрнүүдһээ бүридэһэн Лай Тяу гэжэ провинциальна хото байдаг. Тус хотын дундаһаа тон элеэр харагдажа байгаа гүбээтэй оройдо урдань тхайнуудай ороной хаан байһан Деу Ван Лонгын яларма толормо ордон огторгой өөдэ шоройно. Тэрэ хаанай 400 мянган зарсанарай нэгэн тухай, тэрэнэй хуби заяан тухай мүнөө хөөрэхэ хүсэлтэйбди.

Намарай нэгэтэ үдэшэ бэлэй... Һамган, зургаан хүүгэдһээнь бүридэһэн таряашан Тонг Ван Ланиин бүлэ өөһэдынгөө урса гэрхэн соо сугларбад. Тэдэнэр энэ үдэшэ эдихэ хоол тухайгаа хэлсэжэ байгаа ха юм. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй хүряаһан ургасын гурбанай нэгэ хубиие хаанай түлөөлэгшэ абаһан, үлэһэн хубиин хахад жасанъ һанда үгтэһэн байгаа. Юу хэлтэй гээшэб? Үлэгшэ таряан удаан саг соо хүрэхэ бэшэл. Тиимэһээ үлэсхэлэн байдал үнишье болонгүй үзэгдэхэ болоно ха юм. Тэрэниие дабахын тула Тонг Ван Лань 12 наһатай Куан хүбүүгээ барлаг болгон худалдахаар шиидэбэ. Тиигээл һаа, Куанай дүүнэр үлэсхэлэндэ ехээр дайрагдангүй жэлые үнгэргэжэ болохо бшуу.

Тэрэ гэһээр арбан жэл үнгэрөө. Туһамаршад, колонизаторнуудтайгаа хамта Деу Ван Лонг хилын саана тэрьедэжэ арилаа. Тэрэнэй зарсанар байһан улад зон—мүнөө Вьетнамай Демократическа Республикын эрхэтэд—сүлөөтэ шэнэ байдалаа зохёон байгуулжа байна. Таряашан Тонг Ван Ланиин, мүн барлаг болгон худалдагдаһан хүбүүнэйнь хуби заяан ямараар тохёолдоо хаб? Энэ асуудалдаа харюу абахын тула уездын хото Туан Заогой хойто зүгтэ оршодог Бан Фу тосхон ерээ һэмди.

Хоорондуураа сөөрэмүүдтэй, хулһаар баригданхай гэрнүүдһээ бүридэһэн тус тосхон ехэ зохидшоогдоо бэлэй. Гэр бүхэнэйнь хана, үһөө болон шалануудынь барандаа хулһаар уралагданхай. Гэр бүхэниинь уужам—70-һаа дээшэ дүрбэлжэн метр байха юм. Тонг Ван Ланиин байдаг гэрые үхибүүд заажа үгөө һэн. Тиигээдшье тэрэ дуулажа үрдиһэн байгаа хаш—маниие газаагаа угтажа байба. Тонг Ван Лань мүнөө жара наһатай, урдань хүшэр хүндэ байдал үзэбэшье, хүнгэн, эршэ хүсөөр элбэг. Харахада урматай бэлэй. Мантай мэндэшэлэлсээд, гэртэнь орохыемнай уриба. Нюдэ һаргаама наранай элшын орондо гэр соонь аятай һэрюухэн, урихан толоншуу гэрэлээр гиигүүлэгдэнхэй. Наһажаал таряашанай бүлэ—һамганиинь, Үхибүүдынь, ашанарынь—баран гэртээ байба. Гэрэйнь хана уран гоё угалзаар шэмэглээтэй, номуудай таг дээгүүр совет космонавтнуудай дүрэ зурагууд табяатай.

Табан жэлэй саана Бан Фу тосхондо кооператив эмхидхэгдэһэн байгаа. Тиихэдэ энэ гэрэй эзэн тус кооперативай түрүүшын дүрбэн гэшүүдэй нэгэн болоһон юм. Жэл бүри кооперативынь хүсэтэй боложо эхилээ. Мүнөө 62 бүлэһөө бүридэнэ. Үлэсхэлэн байдал огтолон усадхагдаа. Мүнөө кооперативтань рисэй сорт туршалга, загаһа тэжээлгэ, үүлтэртэ мал үдхэлгэ үргэнөөр эмхидхэгдэнхэй.

Гэшүүн бүхэниинь өөрын шэнэ гэртэй. Хүүгэдынь — тосхондоо нээгдэһэн һургуулида ябажа, эрдэм бэшэгэй эхин дээжэ шудалжа байдаг. Манай гэр соошье, тосхондошье таанарай хараһан үзэһэн юумэнүүд бүлтадаа шэнэ үеын, шэнэ байдалай гэршэ гээшэ,—гэжэ Тонг Ван Лань омогорхонгёор хөөрэнэ. Хубисхалай ашаар хүбүүминишье түрэл гэртээ бусаа, һургуулидашье һураа,—гээд үбгэжөөл үргэлжэлүүлбэ.

—Саашадаа юу хэхэ, ямар зорилготой байнат?—гэжэ хорин хоёр наһанай шиираг залуу Куанһаа асуухадамнай: Һаяар энэ багтамнай томохон индустриальна барилга эхилхэнь, тэндэ ажаллажа байгаад һуралсалаа үргэлжэлүүлхэб,—гэжэ харюусаа.

А. ГУБЕР,
АПН-эй тусхай корр.
Ханой.

ХИЛЫН САДНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Хани барисаан, аха дүүгэй холбоон, нэгэдэл

ПРАГА, декабриин 2. (ТАСС). ЧССР-эй партийно-гүрэнэй делегациин Советскэ Союзда аяншалжа байһан тухай Чехословакиин хэблэл дэлгэрэнгыгээр бэшэхэ зуураа, энэ аяншалга Советскэ Союзай болон Чехословакиин коммунис партинуудай суртал бодолой нэгэдэлые, хоёр ороной арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан болон аха дүүгэй холбооё саашаданъ бэхижүүлгэдэ туһалха байха гэжэ мэдүүлнэ.

Советскэ Союзай болон Чехословакиин хүтэлбэрилэгшэдэй бэе бэедээ айлшалалсалгада хоёр ороной арадууд хододоо гол анхаралаа хандуулдаг, аяншалга бүхэн манай бата бэхи хани барисаан болон харилсаа холбооной таһаршагүй байһыень шэнээр гэршэлэн харуулжа үгэдэг гээд «Земедельске новины» гэжэ газетэ бэшэнэ.

«Манай арадуудай хани барисаан таһаршагүй бата бэхи, юуб гэхэдэ, хамтынгаа аша туһые болон зорилгые хүндэлэлсэхэ, марксизм-ленинизмын агуухэ һургаалда үнэн сэхэ байха ябадалда энэ хани барисаан үндэһэлдэг.

Сумиало Судан ерэбэ

ЛОНДОН, декабриин 2. (ТАСС). Чомбе гэгшын засаг түрэдэ эсэргүүсэн тэмсэл хэжэ байһан контолез патриодуудай хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Гастон Сумиало мүнөөдэр Судан ерээ гээд Рейтер агентствын корреспондент Хартумһаа мэдээсэнэ.

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна Ассамблейн сессиин боложо байһантай дашарамдуулан, Сумиало Нью-Йорк ошохо хүсэлэнтэй.

Нью-Йоркдо ошоод байхадаа, «Конгодо тохёолдоһон оршон байдалые американ арадта тайлбарилжа үгэхэб» гээд Сумиало корреспондентнүүдэй асуудалда харюусахадаа мэдүүлээ.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 2. (ТАСС). Нёдондоной сесси дээрэ түрүүлэгшэ байһан, ООН-до Венесуэлын делегациие толгойлогшо Карлос Соса-Родригес үсэгэлдэр Нью-Йоркын сагаар 15 час 35 минутада Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна Ассамблейн XIX сессиие нээгээ. Үгээ ойлголсолгын оршон байдалда сессиеэ үнгэргэхыень, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин бүрин бүтэн үлэхын, эб найрамдал болон аюулгүй байдал хангаха талаар өөрынгөө үүргэ дүүргэхын тулада оролдолго гаргахыень делегацинуудые тэрэ уряалаа.

СССР-эй, США-гай, Франциин, Англиин саг үргэлжын түлөөлэгшэдтэй, Афро-Азиин болон Латинн Америкын бүлэгэй түрүүлэгшэнэртэй, Генеральна Ассамблейн нёдондо үнгэрһэн сессиин түрүүлэгшэ Карлос Соса-Родригестэй, мүн XIX сессиин түрүүлэгшын тушаалда кандидат Квейсон-Секки гэгшэтэй заседаниин нээгдэхын урда тээ хэһэн зүбшэлнүүдэйнгээ үрэ дүн тухай ООН-ой генеральна секретарь У Тан делегадуудта мэдээсээ. Ассамблей дээрэ хурса тулалдаануудай болохогүйн тула иимэ зүбшэлнүүд хэгдэһэн байгаа.

Тулалдаанай болохо аюул яахадаа гараһан байгааб гэхэдэ, Конго болон Дунда Зүүн зүгтэ ООН-ой хэдэг сэрэгэй ябуулгануудай хуули буса гаргашые түлэхэһөө арсаһан хэдэ хэдэн оронуудые Ассамблей дээрэ гараа, үргэхэ эрхыень хаһаха гэһэн эрилтэ Холбоото Штадууд хуули бусаар хэһэн байна бшуу.

Ассамблей дээрэ гадаадын политическэ асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдэй боложо байха үедэ арсалтагүйгөөр шиидхэгдэхээр асуудалнууд хаража үзэгдэхэ гэжэ зүбшэлнүүдэй үедэ үгээ ойлголсохобди гээд У Тан мэдүүлээ.

Хүдэлмэрилхэ гурим делегацинуудай зүгһөө буруушаагдаагүй. Тэрэнэй һүүлээр Ассамблей хадаа делегадуудай эрхэ түлөөлэлгэ шалгаха комитедые үндэр дуунда табингүйгөөр һунгаа. Австралиин, Камбоджын, ОАР-ай, Советскэ Союзай, Коста-Рикын, США-гай, Гватемалын, Исландиин болон Мадагаскарай түлөөлэгшэдһөө энэ комитет байгуулагдаа.

Мүнөөнэй XIX сессиин түрүүлэгшээр Ганаһаа ООН-ой дэргэдэ байдаг саг . үргэлжын түлөөлэгшэ Квейсон-Секки бүгэдэнэй альга ташалган доро һунгагдаа.

Аюулгүйн Соведэй һанамжа дурадхалаар ООН-ой гэшүүн болгон Малавиие, Замби болон Мальтые Ассамблей абаһан байна. Һүүлээрнь заседаниин хаагдаһан тухай түрүүлэгшэ соносхоо. Мүнөөдэр Ассамблейн заседани дээрэ политическэ юрэнхы асуудалнуудаар хөөрэлдөөн болохо.

ХҮЙТЭРЖЭ ЭХИЛЭЭ

Байгша оной ноябрь һарын һүүлшын арбаад хоногто республика доторнай һулагүйхэн хүйтэн үдэрнүүд үзэгдөө. Дунда зэргээр республика дотор 9—15 градус хүйтэн болоо гэхэ гү, али энэнь урда жэлнүүдэйхиһээ 2—5 градус ехээр хүйтэрһэн байна.

Арбаад хоногой урда тээ республикын урда аймагуудта 5—9, бусад нютагуудта 1—4 градус хүрэтэр дулааржа, хаа хаанагүй саһан ороһон байгаа. Тэрэ гэһээр даам даамай саашаа хүйтэржэ эхилээ. Илангаяа ноябриин 27-ной үдэр гэнтэ хүйтэржэ, үдэртөө 20 градус хүйтэн болоһон байна. Эдэ үдэрнүүдтэ Баргажанда эгээл хүйтэн боложо, 32—39 градус болоо. Зарим нютагуудта һүниндөө 39—43 градус хүйтэн үзэгдөө. Мүн энэ үе соо хаа хаанагүй саһан ехээр ороо.

Үнгэрһэн үе соо газарай хүрьһэн доошоо 70—110 сантиметр хүрэтэр хүрэһэн байна. Мүн энэ үедэ Хилгана (Баргажан), Юрөөдэ секундын 15 метрэй һалхи шуурган үзэгдэһэн.

Декабрь һарада хүйтэн үдэрнүүд болохоор хараалагдана. Үбэлэй дунда һарын эхиндэ бага зэргээр саһан орохо, һалхи шуурган болохогүй. Һарын һүүл багаар секундын 10—15 метрэй һалхин бууха гэжэ хүлеэгдэнэ.

Үдэртөө 20—25, һүниндөө 30—35 градус хүйтэн болохо гэжэ хараалагдана.

Иигээд лэ үбэлэймнай янгинама хүйтэн үдэрнүүд эхилбэл даа.

Ин. КОТОВ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, зарим газарнуудта багахан саһан орохо. Баруун тээһээ һулахханаар һалхилха. Баргажан мүрэниие зубшаад 19—24, Байгал шадарай аймагуудта 3—8, бэшэ нютагуудта 10—15 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ. Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 22—24, үдэртөө—12—14 градус хүйтэн байха.

Декабриин 5—6-най үдэрнүүдтэ бага зэргэ үүлэтэйшэг байжа, республикын хойто аймагуудта багахан саһан орохо. Баруун хойноһоо һулахханаар һалхилха. Хойто нютагуудта һүниндөө 25—30, үдэртөө—13—18, Байгал шадар һүниндөө 14—19, үдэртөө 3—8, бэшэ нютагуудта һүниндөө 20—25, үдэртөө 9—14 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

БУРЯАД ҮНЭН

4 дэхи нюур.
1964 оной декабриин 4.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «1965 оной түсэбөөр» гэһэн рубрика доро хэдэн информаци, А. Дериглазовай «Һорёоной зэргэдэ дахинаа...» гэһэн статья (гахайн мяха ехээр абахын түлөө).

Хоёрдохи хуудаһанда: городой барилгануудые шалгаһан рейдовэ бригадын материал—«Үшөөл үрдихэбди даа...», Л. Распутинай «Арболит үгэ эринэ» гэһэн корреспонденци, редакцида ороһон бэшэгүүд, Эхэ орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: А. Шитовэй шүлэгүүдэй суглуулбари тухай А. Субботиной һанамжа, хилын саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Хүдөө нютагуудта» гэһэн хуудаһан: һаалишан Е. А. Панькова тухай В. Николаевай зураглал, биологическа эрдэмэй кандидат нүхэр Бакутинай «Загаһан үһандаа дуратай бэшэ аал?» гэһэн статья, Кабанскын барилга тухай репортаж, Л. Тапхаевай шүлэгүүд.

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00288. Зак. № 1250.